ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

Ніва

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 47 (1749) ГОД XXXIV БЕЛАСТОК 19 ЛІСТАПАДА 1989 г. Цана 150 зл.

Твае песні будуць бальзамам

Калі ў 1981 годзе ў нашай рэдакцыі неспадзявана паявіўся высокі 23-гадовы хлапец з Амерыкі і хтосьці з лепш паінфармаваных сказаў нам, што гэта Данчык — беларускі спявак з Нью-Йорка, мы ўсе мігам абступілі яго. Тады ж высветлілася, што сапраўды ён завецца Багдан Андрусішын, а Данчык, тлумачыў ён мне пазней, таму што так называла яго ў дзяцінстве бабуля. Багданчык, Данчык...

Тады бабуля, пэўна, і не падазравала нават, што будзе гэта мастацкі псеўданім яе любімага ўнука, а беларуская песня стане яго пасіяй.

У Данчыкавай хаце нельга было не вырасці беларусам, хаця бацька быў украінцам. Аж тры жанчыны ў гэтай сям'і гаварылі па-беларуску: прабабуля Эмілія Шабуня, з дому Луцкевіч, родная сястра братоў Івана

(Працяг на стар. 6)

ЯК ПАДПІСАЦЦА НА „НІВУ“

Ці можна будзе падпісацца на газеты на 1990 г.? — гэтае пытанне трывожыла многіх чытачоў, якія дагэтуль карысталіся такой формай паштовай паслугі. Пошта адмаўлялася ад падпіскі, бо ім гэта не аплочваецца і толькі клопат для пісьманосцаў. Выдаўцы хочуць працягваць такую форму распаўсюджвання прэсы, бо такім спосабам даходзіць яна да ўсіх закуткаў нашай краіны. Пасля доўгіх і цяжкіх перагавораў было нядаўна падпісана пагадненне паміж РСВ „Прэса-Кніжка-Рух“ і поштай адносна падпіскі на 1990 год. Пошта згадзілася прымаць падпіску толькі ад жыхароў вёсак, пасёлкаў і тых гарадоў, дзе няма аддзелаў РСВ, а таксама ад інвалідаў, незалежна ад месца іх пражывання. Гэтая група людзей можа падпісацца на газеты і часопісы, якія выдаюцца РСВ, і імпартаваныя з сацыялістычных краін. Падпісацца можна на пошце або ў пісьманосцаў. Кошт падпіскі складаецца з дзвюх частак. Першая — гэта падпісная цана газеты, пададзеная ў „Інфарматары аб цэнах польскай прэсы ў падпісцы“, які знаходзіцца на ўсіх поштах і ў пісьманосцаў. Другая частка — гэта кошт паштовай паслугі за пастаўку газеты дахаты, якую аплочвае падпісчык. Устаноўлена, што будзе ён роўны кошту самай лёгкай паштовай пасылкі. У I квартале 1990 года пастаўка аднаго экземпляра будзе каштаваць 100 злотых. **Падпіску пошта прымае толькі на квартальныя перыяды,** а ў выпадку штодзённай прэсы — на месяц або квартал. **Тэрмін падпіскі на I квартал 1990 г. канчаецца 20 лістапада 1989 г. У** такіх умовах **падпіска „Нівы“ на I квартал 1990 г. будзе каштаваць 3150 зл.** (1950 зл. — цана „Нівы“ і 1200 зл. — за пастаўку газеты ў хату падпісчыка).

„Ніву“ можна выпісаць таксама сваім знаёмым за граніцай. Тады кошт падпіскі павялічваецца на 100%. Падпіску на заграніцу прымае Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw w Warszawie, ul. Towarowa 28, Nr konta PBK, 13 Oddział Warszawa 370044-1195-139-11.

А што рабіць жыхарам гарадоў, ад якіх пошта не прымае падпіскі? Раім тады карыстацца формамі распаўсюджвання прэсы, арганізаванымі РСВ. Індывідуальныя чытачы могуць падпісацца на месцы работы, а РСВ за гэта не будзе браць ніякіх дадатковых аплат. Можна ў любым кіёску аформіць так званую „тэчку“ або падпісацца ў аддзеле РСВ і прэсу забіраць у спецыяльна вызначаных кіёсках. Апрача сваіх кіёскаў РСВ будзе арганізоўваць продаж газет у іншых гандлёвых установах, на прадпрыемствах і ў школах.

Рэдакцыя

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

НА мяжы

Беларуская партыя

(частка III)

Той сацыялізм, які абавязваў пры Сталіне, Маленкове, Хрушчове, Брэжневе і Чарненцы, даказаў адназначна, што мае антынародны характар. Дастатковым момантам, які яго абвінавачвае, з'яўляецца тое, што пры дапамозе тэрору і падману нішчыў нацыянальнасці. Адной з найбольш жахлівых ахвяр у гэтым аспекце сталася Беларусь. Сацыялізм, выступаючы пры Гарбачове, пакуль што толькі фарміруецца і досыць цяжка выказвацца аб яго характары. Мы, беларусы, будзем яго ацэньваць перш за ўсё на падставе таго, ці дазволіць ён адрадзіць беларускую мову як дзяржаўную і ўсенародную. Калі толькі ўдасца сталіністам, якія спрыялі ў мінулым ліквідацыі беларускай мовы ў дзяржаўным жыцці і ў чалавечых сэрцах, ажыццявіць механізмы і махінацыі, якія поўнае адраджэнне беларускай мовы як дзяржаўнай учыняць немагчымым, тады будзе ясна, што і сённяшні варыянт сацыялізму сацыялізмам не з'яўляецца. Усе сённяшнія метады ўкрытых сталіністаў зводзяцца да хітрага прыёму добраахвотнасці. Што гэта абазначае на практыцы? На практыцы гэта значыць, што беларуская мова была знішчана сілаю, а яе адраджэнне павінна наступіць добраахвотна. Вось у гэтым прыёме і заключаецца ўся крывадушлівая хітрасць сталіністаў. Вядома, што беларуская мова пры дапамозе тэрору была бязлітасна знішчана ў дзяржаўным, школьным, публічным і сямейным жыцці. Чалавек, які паслугоўваецца беларускай мовай, стаўся пасмешышчам, сімвалам бескультурнасці, прымітывізму, адсталасці і дзікасці. Беларус перастаў хацець карыстацца найважнейшым атрыбутам нацыянальнасці — роднай мовай. Не так то лёгка адрадзіць у сэрцах і свядомасці беларусаў нацыянальную годнасць і гордасць, роўную годнасці і гордасці рускіх ці палякаў. Зразумела, што ворагі беларушчыны аб гэтым вельмі добра ведаюць і разумеюць, што добраахвотнасць абазначае прыярытэтную і дамінуючую пазіцыю рускай мовы ў Беларусі на працягу соцень гадоў, а можа і вечна. Бо вядома, што чым даўжэй будзе прадаўжацца сённяшні стан рэчаў, тым цяжэй будзе правесці беларусізацыю Беларусі. Калі гэта не будзе праведзена, я асабіста перастану называць існуючую сістэму сацыялізмам. Як вядома, сацыялізм гарантаваў поўнае і раўнапраўнае развіццё народаў і нацый. Так у СССР не сталася, значыць, не было ў гэтай краіне сапраўднага дэмакратычнага сацыялізму. А ці быў ён у нас у Польшчы? Па-мойму, не было. Умовы, у якіх знаходзілася беларуская меншасць у Польшчы, не спрыялі захаванню намі нацыянальнага аблічча. Наадварот, былі ўведзены ў жыццё механізмы, якія спрыялі хуткай паланізацыі беларусаў. Апустошанасць у гэтай галіне вельмі вялікая і сумняваюся, ці калі-небудзь удасца нам адрабіць страты. Аўтанамізацыя культуры ва ўсходняй Беласточчыне магла б толькі прытармазіць асімілятарскія працэсы, але не змагла б іх ліквідаваць.

Ці ёсць у сучасным свеце працацыялістычныя сістэмы, якія маглі б быць для нас прыкладам і ўзбуджалі б нашу надзею?! Зразумела, што ніякія замежныя прыклады, механічна перанесеныя на нашу глебу, не дадуць станоўчага выніку. З гэтага, аднак, не вынікае, што не трэба шукаць у сучасным свеце ўзораў і прыкладаў. Я асабіста з вялікім адабрэннем, а нават са свайго роду захапленнем гляджу на заходненямецкіх сацыял-дэмакратаў і яшчэ ў большай ступені на „шведскі сацыялізм“, сфармаваны галоўным чынам Пальме. Шведская дзяржаўная сістэма вельмі ўмела спалучала ў адну арганічную цэласць механізмы капіталістычнай гаспадаркі і сацыяльныя апякунчыя функцыі сацыялістычнай дзяржавы. А ёсць яшчэ сацыялісты французскія, англійскія, іспанскія і іншыя. Існуе нават сусветная палітычная структура — сацыялістычны інтэрнацыянал, які рэгулярна склікаецца і пры захаванні незалежнасці сацыялістаў з паасобных краін акрэслівае агульную стратэгію, якая абавязвае ўсіх.

Мы стаім на парозе свайго нацыянальнага фармавання і трэба глядзець ва ўсе бакі свету, нічога не баяцца і не быць нікім зняволеным. Шукаць замежныя прыклады, але канчатковыя вырашэнні знаходзіць у сябе. Зразумела, што ідэя адзінай партыі гэта ідэя сталінская. Мусім кіравацца плюралізмам. А плюралізм гэта многапартыйнасць. Гэтага не разумеюць усе тыя людзі, якія на словах выракаюцца Сталіна, а па сутнасці з'яўляюцца яго сынамі і ўнукамі.

Для мяне асабіста партыі, якія, мабыць, узнікнуць ва ўсходняй Беласточчыне, павінны мець на сцягах і ў сэрцах іх членаў нацыянальныя беларускія колеры.

Алесь Барскі

Польска-беларускія народныя традыцыі

З мэтай абмену вопытам і дасягненнямі ў галіне даследавання народнай творчасці ва ўмовах польска-беларускага культурнага сумежжа Аддзел этнаграфіі Інстытута гісторыі і матэрыяльнай культуры ПАН, Польскае людазнаўчае таварыства ў Вроцлаве і Кафедра этнаграфіі тамашняга універсітэта, наладзілі ў канцы кастрычніка міжнародную рабочую сесію, прысвечаную адзначанай тэме. Удзел прынялі польскія, беларускія і рускія фалькларысты і этнографы. Арганізаваная сесія — гэта чарговы вынік супрацоўніцтва паміж Аддзеламі этнаграфіі ПАН і АН БССР. Першая адбылася ў мінулым годзе ў Мінску.

Васемнаццаць дакладаў і камюніке шчыльна запоўнілі двухдзённыя абрады — асноўную частку сесіі, даючы даволі ўсебаковае асвятленне праблемы. Даклады і выступленні былі разнародныя, пачынаючы ад вуснай паэтычнай творчасці, праз абрадавасць, фальклорную сімволіку, матэрыяльную культуру, прабавалі таксама інтэрпрэтаваць гэта сумежжа народных культур у аспекце сацыялагічным.

— Мясцовасці, з якіх прыбылі на сесію дакладчыкі — Гожаў Велькапольскі, Беласток, Кракаў, Лодзь, Торунь, Вроцлаў, — сведчаць аб шырокім зацікаўленні сярод вучоных і даследчыкаў нашай краіны народнай культурай польска-беларускага сумежжа, — сказала прафесар В. Папроцкая, кіраўнік Аддзела этнаграфіі Інстытута гісторыі матэрыяльнай культуры ПАН падчас адкрыцця абрадаў.

Шкада, што не было сярод іх нікога з Кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта. Ім жа гэтая тэма павінна быць найбольш блізкая. Не было нікога і з прадстаўнікоў ГП БГКТ, тым больш, што паведамленне і прапанова прыняць удзел былі высланы.

Сесія мела падвойную вартасць: з аднаго боку з увагі на салідную і сур'ёзную распрацоўку тэмы, новыя погляды і інтэрпрэтацыю, што пацвердзіла бурная і творчая дыскусія, а з другога — на абшырны матэрыял інфармацыйнага характару, з вялікай факталагічнай вартасцю. Маю на думцы камюніке, асабліва тыя, у якіх гаварылася аб колькасным стане экспанатаў матэрыяльнай культуры беларусаў у польскіх этнаграфічных музеях. У асноўным датычыла гэта Вроцлава, Кракава і Лодзі. У суме дало яно багаты, скамплектаваны ў сэнсе бібліяграфічным, матэрыял для даследчыкаў.

Адным з цікавейшых быў даклад д-ра В. Садоўскага пад загалоўкам „Сялянская сям'я ва ўспамінах перасяленцаў з Заходняй Беларусі на прыкладзе Гажоўскага ваяводства“. Шмат цікавых, падтрыманых вялікай колькасцю статыстычных дадзеных, сабраных самім аўтарам, дало значную падставу сацыялагічнаму падыходу да гэтай тэмы. Таму і пытанні, якія ставілі д-ру Садоўскаму, былі ішлі ў гэтым напрамку. Непаразуменне і раптоўную рэпліку выклікала недарэчлівае сцвярджэнне з боку аўтара, што беларускую літаратурную мову стварылі палякі. Абсалютная неарыентацыя аўтара ў моўнай праблеме, а асабліва гісторыі. Веравызнанне і нацыянальнасць — гэта зусім дзве розныя справы, і недарэчна было б даказваць, што Якуб Колас быў палякам, бо яго сапраўднае прозвішча гучыць так, як вялікага польскага пісьменніка, — Міцкевіч.

Паняцце культурнага сумежжа шырокае і не ведаю, ці знайшоўся б нехта, хто правёў бы выразную мяжу. Таму і працягвалася дыскусія на гэтую тэму найдаўжэй і ніякага канкрэтнага вываду не дала. Сумежжа можна разглядаць у аспекце гістарычным, моўным, веравызнаўчым. Найбольш адэкватным паказчыкам ёсць нацыянальная свядомасць. Але калі гаварыць пра польска-беларускае культурнае сумежжа, дык выразным яго прыкладам з'яўляецца Беласточчына. Ёй у асноўным і прысвяціў свой даклад д-р Я. Багдановіч з Вроцлава. Канкрэтна заняўся ён спецыфікай народнага вяселля ў паўночна-ўсходняй Польшчы. Сыходным матэрыялам да гэтага паслужыў „Польскі этнаграфічны атлас“, рэдакцыяй якога ён кіруе.

На канве Падляшша, а ў асноўным Беласточчыны пабудаваў сваё выступленне і М. Шаховіч, які гаварыў пра „Агонь, ваду і крыж як сімвалы кары, пакуты і ачышчэння ў народным вераванні ва ўмовах польска-беларускага сумежжа“. Наколькі Шаховіч у сваім аб'ёмістым дакладзе заняўся толькі сімволікай, канкрэтнымі ўласцівасцямі, дык В. Драбік з Кракава ў „Доследах абрадаў на Падляшшы“ спрабавала раскрыць штодзённае жыццё жыхароў гэтага рэгіёна, іх вераванні. Таму ў значнай ступені выступленні гэтыя тварылі свайго роду цэласць. І як жа пасаваў да гэтага камюніке доктара М. Траяна адносна адлюстравання ў свядомасці чалавека працэсу культурных перамен. Праўда, адносілася гэта толькі да Сямяціч, але кінула святло на тое, як глыбока і шырока адбіваецца ўсё гэта на псіхіцы чалавека.

Крыху адбягала ад праграмы выступленне д-р Н. Дараган з Масквы, якая гаварыла на тэму ўзаемаўплываў галіцка-валынскай Русі і Вялікага княства Літоўскага ў XIII стагоддзі. Тэма поўнасцю гістарычная, але выклікала, а можа сталася прычынай пазнейшай дыскусіі адносна мяжы паміж Палессем і Падляшшам і гістарычных умоў у межах Рэчыпаспалітай Двух Народаў.

Даклады вучоных з Мінска ў цэласці адносіліся да матэрыяльнага быту селяніна. Уводным да гэтага было надта цікавае выступленне д-ра І. Чаквіна. Гаварыў ён аб традыцыях і наватарстве матэрыяльнай культуры сялян з паўночна-ўсходніх ваяводстваў Рэчыпаспалітай. Сялянскім бытам заняўся і д-р Л. Мінко. Даволі падрабязна і змястоўна прадставіў ён спосаб і апісаў прылады зернеапрацоўкі, якімі карысталіся сяляне ў канцы XIX і на пачатку XX стагоддзяў. Гэтага ж самага перыяду датычыў даклад В. Цітова. Гаварыў ён аб наземным транспарце палякаў і беларусаў, аргументуючы свае доказы багатым ілюстрацыйным матэрыялам.

Прадаўжэннем тэмы транспарту было выступленне д-р Н. Буракоўскай адносна перамяшчэння па вадзе. Дала яна цікавы параўнаўчы вопіс тых сродкаў транспарту ў польскай і беларускай культуры, а таксама прывяла багатую тэрміналогію са спробай яе этымалагічнага

(Працяг на стар. 7)

ПРЫСУТНАСЦЬ

студэнцкая старонка

ПРА ПАСЯДЖЭННЕ ГАЛОЎНАЙ РАДЫ БАСа

14 кастрычніка 1989 г. адбылося першае пасля канікул пасяджэнне Галоўнай рады БАСа. Трэба было падвесці вынікі нашай, амаль гадавой, працы, задумацца над тым, як у будучыні пазбегчы няўдач. Каб высветліць нашы праблемы шырэйшаму кругу чытачоў, прапануем кароткі агляд нашых няўдач і поспехаў у мінулым годзе.

Пакуль што не ўдалося нам аформіць эмблемаў, значкоў, не існуе яшчэ і архіў, а таксама не дзейнічае студэнцкае радыё, не выдаюцца двухмоўныя часопісы. Амаль зусім няма кантактаў з польскім асяроддзем. Далей няма памяшкання для БАСа ў Варшаве, кепска развязана справа кантактаў, інфармацыяў паміж гарадамі, а нат між членамі БАСа ў паасобных гуртках. Непакоіць таксама дзейнасць танцавальнага гуртка. Ёсць некалькі асоб, якія займаюцца пастаянна, астатнія прыходзяць і зараз жа адыходзяць. У такой сітуацыі цяжка гаварыць пра існаванне і будучыню калектыву, пакуль не знойдуцца адказныя людзі. Таму ўсіх ахвотных танцаваць запрашаем кожны аўторак а 18^{00} гадзіне ў ГП БГКТ.

На працягу некалькіх месяцаў супольнай працы ўдалося здзейсніць некаторыя нашыя планы. Існуюць гурткі БАСа ў Беластоку, Варшаве, Гданьску, Любліне і Ольштыне. Наладзілася супрацоўніцтва з беларускімі ліцэямі, а таксама з беларусамі з Амерыкі і Савецкага Саюза. Вельмі істотнай справай з'яўляецца для нас дазвол Уладыкі Савы на багаслужбы на беларускай мове ў царкве Марыі Магдаліны. Прабуем таксама шырэй супрацоўнічаць з Брацтвам праваслаўнай моладзі. Ажыццяўляецца справа „хаты"-сядзібы БАСа ў Новай Луцэ. Афармілі ўжо банкавы рахунак (**NBP X Oddział W-wa 1603-550130-132**), хочам яшчэ аформіць рахунак валютны. Наша дзейнасць праяўлялася таксама ў форме атрасін, запустаў, рэйдаў, Купалля, вогнішча на Грабарцы ў час паломніцтва моладзі на Святую Гару. На конкурсе беларускай песні была ўзнагарода ад БАСа, першы раз афіцыяльна адзначылі гадавіну 25 сакавіка. Цэлы мінулы год працаваў Беларускі народны універсітэт.

А вось нашыя прапановы на найбліжэйшую будучыню:

10.XI.1989 — атрасіны ў Варшаве

17.XI.1989 — атрасіны ў Беластоку

24.XI.1989 — Свята беларускай моладзі ў Бельску, сустрэча ліцэі — БАС

25.XI.1989 — атрасіны ў Ольштыне

2—3.XII.1989 — Старое Беразова, Гайнаўка — рэйд студэнтаў і вучняў у гадавіну разгрому Грамады

16.XII.1989 — II З'езд БАСа.

Беларускі народны універсітэт: заняткі пачаліся 25 кастрычніка дакладам Сакрата Яновіча пра сучасную беларускую літаратуру. Чарговыя заняткі 22 лістапада. Кожную нядзелю а 9^{00} праводзяцца ў царкве Марыі Магдаліны багаслужбы на беларускай мове.

Дакладныя інфармацыі пра дзейнасць БАСа можна атрымаць у Беластоку, вул. Варшаўская 11, тэл. 317-18 у кожны аўторак у гадзінах 17^{00}—20^{00}.

ПРА СУСТРЭЧУ З УЛАДЫКАМ САВАМ

25 кастрычніка 1989 г. прадстаўнікі БАСа сустрэліся з Уладыкам Савам, Архіепіскапам Беластоцкім і Гданьскім. Студэнты ўпершыню мелі нагоду пагаварыць пра нашы супольныя праблемы і супольна пашукаць выхад з цяжкай сітуацыі ў нашым асяроддзі.

Хочам у гэтым месцы вельмі сардэчна падзякаваць Уладыку Саву за цёплы прыём, благаслаўленне і зразуменне нашых спраў.

Шчырае беларускае дзякуй!

Студэнты

ПРА БУДУЧЫНЮ „ПРЫСУТНАСЦІ"

У апошні час паявіліся цяжкасці з рэгулярнасцю „Прысутнасці". Каб пазбегчы такога ў будучыні мы, БАСаўцы, вырашылі заняцца сур'ёзна яе рэдагаваннем. Перш за ўсё будзем змяшчаць на ёй інфармацыі пра жыццё беларускіх студэнтаў. Чытачы змогуць таксама глыбей пазнаёміцца з нашай арганізацыяй, атрымаць лепшае ўяўленне пра ладжаныя намі мерапрыемствы, пра нашы дасягненні і няўдачы (якіх, каб не было). Галоўная Рада БАСа даручыла займацца „Прысутнасцю" Барбары Кучынскай. Рысы характару Басі, перш за ўсё адказнасць, з'яўляюцца найлепшай зарукай добрага ўзроўню і рэгулярнасці. Жадаем ёй поспехаў, а ўсіх ахвотных запрашаем да супрацоўніцтва.

Ад імя людзей, якія праз тры гады лепш ці горш займаліся „Прысутнасцю",

Мікола Ваўранюк

Усіх, хто яшчэ не ведае, інфармуем, што старшыня БАСа Яўген Вапа ажаніўся з Крысяй Андрэюк. З гэтай нагоды яшчэ раз складаем шчырыя пажаданні на будучае супольнае жыццё. Перад усім многа БАСікаў!

Сябры

ПРА СПЕЎНІКІ БЕЛАРУСКІХ ПЕСЕНЬ

Нікога, здаецца, не трэба пераконваць, якую важную ролю выконвае песня ў жыцці чалавека. Для нас, беларусаў, з'яўляецца яна інтэгруючым фактарам. Родная песня гэта сіла, якая можа за сабой павесці тысячы, якая адчыняе сэрцы і душы людзей, нікога не пакідае абыякавым. Хаця ніхто ніколі не аспрэчваў значэння роднай песні, аднак практычна магчымасці папулярызавання яе былі ў нас амаль роўныя нулю. Усяго паўгадзінная радыёперадача раз у тыдзень, ды штогадовыя агляды беларускай песні, ну яшчэ зрэдчасу канцэрты самадзейнікаў у паасобных мясцовасцях. І ўсё. Ні плёнак, ні спеўнікаў. Словам,вялікі рынак без тавараў. І вось сёлета на гэтым рынку паявіліся дзве невялікія кніжачкі-спеўнікі, якія, вядома, не задаволяць усіх патрэб, але шмат каму наблізяць родную песню.

Яшчэ вясною быў выдадзены, у жоўтых вокладках, спеўнік „Гарыць вогнішча", песні да якога выбрала і апрацавала Эля Бэзюк. Затым улетку з'явіўся БАСаўскі спеўнік „Беларусь мая".

Вельмі важнае, што спеўнікі гэтыя шмат у чым дапаўняюцца. Спеўнік „Гарыць вогнішча" Элі Бэзюк больш аб'ёмісты. Без нотаў, затое пры песнях пададзены функцыі для гітары. Песні тэматычна падзеленыя. Ёсць песні патрыятычныя, фальклорныя, на словы класікаў і маладых паэтаў. Такія, якія можна співаць падчас патрыятычнага свята і каля вогнішча. Шмат песень невядомая шырэйшаму кругу.

Спеўнік „Беларусь мая" быццам больш акуратны, з нотамі. Тэматыка песень таксама розная. Аднак ранг спеўніка паніжае неаднародны правапіс, з-за чаго і паявіліся памылкі. Складальнікі, проста, прытрымліваліся правапісу, якім карысталіся выдаўцы. Калі гэта было савецкае выданне — правапіс савецкі, калі эміграцыйнае — тарашкевічаўскі. Нягледзячы аднак на дробныя памылкі, трэба сказаць, што спеўнік цікавы, карысны.

Заахвочваем усіх купляць абодва спеўнікі, хаця з Эліным могуць быць цяжкасці, бо ягоны тыраж невялікі.

Пытайцеся ў сяброў БАСа.

АДГАЛОСКІ

ДАГРЫЗЦІ АЎРОРЫ!

Нейкі А. В. прыслаў ліст у „Ніву“. Хаця свайму тэксту даў загаловак „А дзе ж адказнасць за словы?“, сам прозвішча не падаў, хаця можна хутка дадумацца, хто ён, чытаючы гэты тэкст.

Праўда, няхай будзе плюралізм і разнастайнасць поглядаў, але няхай чалавек не сароміцца сваіх думак, тым больш, калі публічную асобу (якой ёсць карэспандэнт „Нівы“) аблівае памыямі і гаворыць няпраўду, а яшчэ якім тонам!

Колькі было артыкулаў, інфармацый і замалёвак Аўроры ў „Ніве“ — не было ў іх ні грама злосці і нецярплівасці да іншых людзей. Аўрора не „шукае з маньякальным упорам, каб каму далажыць“. Як рэдка які карэспандэнт, бачыць многа і глыбока, а яе тэксты, якія часта кранаюць вельмі ўражлівыя справы, насычаны любоўю да чалавека, спачуваннем, разуменнем чалавечай маласці, бездапаможнасці і нядолі. Ці заўважылі вы, пане А. В., што Аўрора пазбягае сваіх каментарыяў? Не „аблівае брудам“, не бічуе, не кляймуе. Прадстаўляе факты і сітуацыі, таму людзі вераць Аўроры і чакаюць яе тэкстаў. Усе людзі, якія выступаюць у яе замалёўках, існуюць сапраўды ці жылі раней; многія з іх мне таксама вядомыя. Людзі не таму чытаюць Аўрору, каб яхідна пасмяяцца і пацешыцца чужой нядоляй ці забавіцца сенсацыяй. Чытачы перажываюць жыццё такіх самых, як яны, людзей — герояў замалёвак, ні горшых — ні лепшых, спачуваюць ім, ацэньваюць іх. Ведаюць, што гэта праўда, а не нейкая „літаратура“...

Аўрора ні разу нічога дрэннага не напісала аб сваім ліцэі, а гаварыла аб ім заўсёды добра. Я ў ім (Гайнаўскі белліцэй) не вучылася, а толькі месяц вяла ўрокі польскай мовы на практыцы ў доктара Петручука, тады якраз, калі Аўрора, Ірына Салавей, была ў чацвёртым класе. Спадабаліся мне вучні, атмасфера ў школе і ў настаўніцкім пакоі (у якім я, праўду кажучы, амаль не чула беларускай мовы). Аўрора вучылася нядрэнна (нават вельмі добра) з гуманітарных прадметаў, як я сама бачыла ў дзённіку. Ірына была прынята ў школу за першым падыходам, не паўтарала класаў і здала атэстат сталасці — гэта толькі заслуга школы, як заўважыў А. В., бо каб настаўнікі захацелі, то маглі б лёгка ўсім сваім здольным і неканвенцыянальным вучням даказаць, што яны для іх — нулі, якія невядома чаго непакояць шаноўных настаўнікаў, што бяруць зарплату за асвету, і якія ў вачах сваіх выхаванкаў маюць быць заўсёды святымі.

Любімы настаўнік, калі траціць арэол аўтарытэта — найбольшая горыч для выхаванка.

Няхай А. В. не непакоіцца справамі Аўроры! Яна, калі крытыкавала, то ў канкрэтных інтэрвенцыйных справах. У СКРах, крамах і гміне бачыць не толькі дрэннае, а ўмее добрых пахваліць (глядзі — інтэрв'ю з кіраўнічкай ПУМ у Семяноўцы). Адзін з герояў замалёвак быў трохі злосны (сам гэта Аўроры сказаў), але заўвагі прыняў да сэрца. На тое ж і трэба пісаць — каб чалавек узяў для сябе нешта ў сэрца, у голаў і душу. І адвага тут патрэбная немалая!

Міра Лукша

ПАВАЖАНАЯ РЭДАКЦЫЯ!

Артыкулы Аўроры, што друкуюцца ў „Ніве“, чытаю здаўна. Характэрны ім уражлівасць, назіральнасць і глыбокае веданне жыцця. Даволі я здзівілася, калі з інтэрв'ю даведалася, што гэта вельмі маладая асоба.

У апісваемых ёю пакручастасцях людской долі ніколі не бачу ні зласлівасці, ні іроніі, а толькі адно спачуванне. А крытыка дзейнасці ўстаноў, аб якіх успамінаецца ў лісце („Ніва“ № 42), сведчыць толькі аб яе адвазе і неабыякавасці да адмоўных з'яў, што дзеюцца ў нашым жыцці, а аб чым усе дасканала ведаем.

Шаноўны прафесар, добра Вы навучылі Аўрору беларускай мове, прыгожа піша, і можаце ёю толькі ганарыцца.

Што тычыцца тэлевізійнага рэпартажа аб беларусах з Гайнаўкі, то я раздзяляю адчуванні Аўроры. Адсутнасць свабоды ў некаторых выказваннях, збянтэжанасць, калі ішла гаворка пра мешаныя сем'і, паказвала на тое, што яны адсякаюцца ад беларускасці. Відавочна, глыбока ў нас сядзіць яшчэ „мужыцкая пакора“ ў адносінах да вялікіх.

Марыя Іванюк, Ломжа

СВОЙСКІЯ МАЛЮНКІ

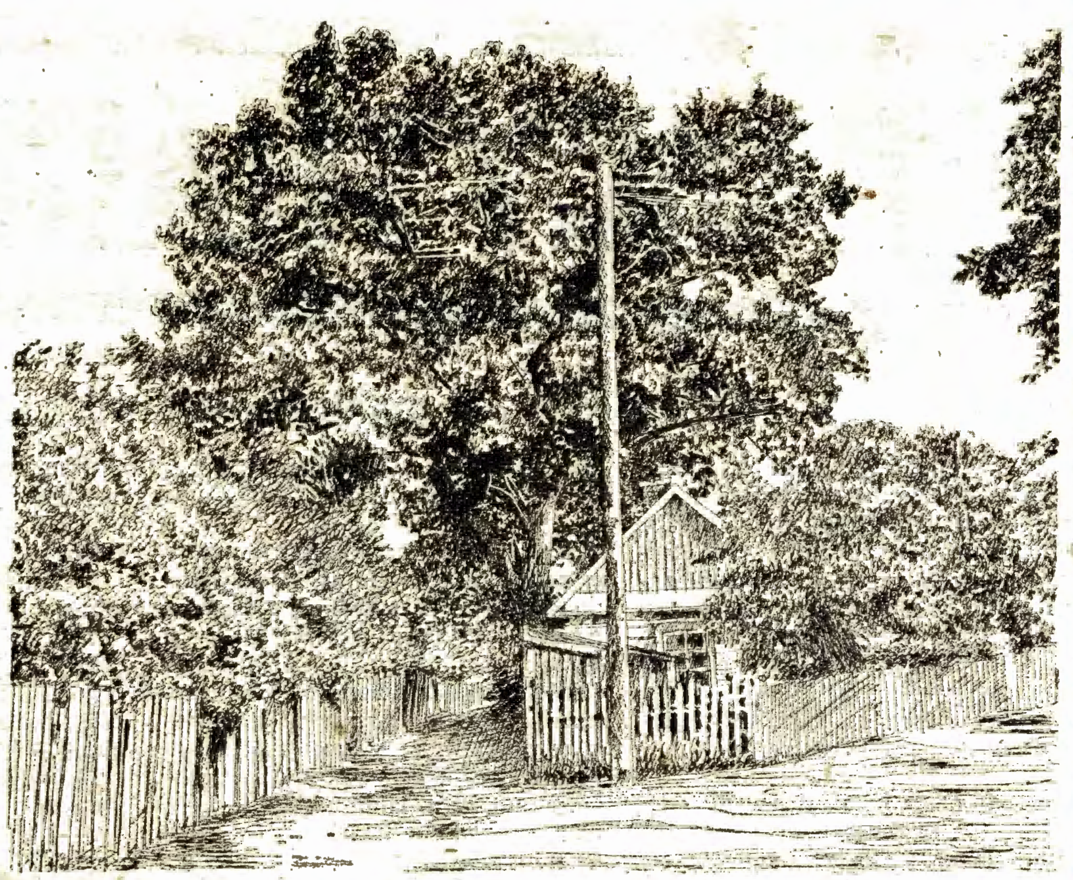

Беласток. Вул. Англійская. Малюнак У. Петрука.

СЯБРЫНА

А ЧАМУ ЛЮДЗІ ВУЧАЦЦА..?

Размова з Маркам Русіцкім

Міра: Ты беларускую мову пачуў упершыню тут, у мяне, калі мы гутарылі от „так сабе“ — я, Бажэна, Ёля, Пеця...

Марэк: Частка маёй сям'і, напэўна, умее гаварыць па-беларуску. Мой бацька быў палякам. Мама выхоўвалася ў Гданьску, але разумее беларускую мову. На тэму беларускасці ніколі нічога не гаварыла, не аказалася беларускім словам, але галасавала на беларускіх кандыдатаў у Сейм і Сенат.

Міра: Ты прыходзіш, адразу ўключаеш беларускія песні, напяваеш (усё лепш), амаль не прымушаеш усіх, каб гаварылі толькі па-беларуску. Ходзіш на канцэрты, быў на рэйдзе ў Мастаўлянах, у Супраслі...

Марэк: Пані Орса-Рамана сказала, што я там быў адзіным, які не ўмеў гаварыць па-беларуску, і мне было сорамна. Але там было больш такіх, хто не ўмеў, але яны трымаліся ў сваёй кампаніі. Я сустрэў там дзяўчат са сваёй пачатковай школы, аб якіх і не падумаў бы, што іх там сустрэну.

Міра: Усе заўважылі, што ты х о ч а ш гаварыць па-беларуску, што ўсё цябе цікавіць...

Марэк: Пацешыў мяне Алег Латышонак, які навучыўся добра гаварыць па-беларуску ў 22 гады. А мне яшчэ толькі 19!

Міра: Працуеш рабочым, вучышся ў вячэрнім ліцэі, цікавішся Бібліяй...

Марэк: Бацькі не накіроўвалі майго зацікаўлення на Святое Пісанне. Тата мой быў каталікам, памёр 13 год таму назад. Мама праваслаўная, у царкву ходзіць. У пазнанні Бібліі дапамаглі мне сведкі Яговы. А чаму я яшчэ вучуся, кваліфікаваны рабочы, у ліцэі? А чаму людзі вучацца? Некаторыя, каб цяжка не працаваць, іншыя...

Міра: У тваім пакойчыку — мноства кніжак дасканалых аўтараў, твораў, якія не заўсёды папулярныя сярод „сярэдняга“ чытача. Падрамнікі, пэндзлі... Паліцы ты зрабіў сам... Зацікаўленні даволі рэдкія сярод рабочых.

Марэк: Крыху цікаўлюся літаратурай.

Міра: Ты другі з маіх знаёмых, пасля Бажэнкі Бурачэўскай, які найбольш непакоіць людзей пытаннем аб іх беларускасці і дакорам: „Які з цябе беларус, калі не ведаеш роднай мовы?!“ Ты выхоўваўся ў асяроддзі, у якім ніколі не прагучалі сказы: „Я хачу навучыцца па-беларуску“ ці „Беларуская мова мне вельмі падабаецца“, таму што на гэтую тэму ніхто не гаварыў. Цяпер цябе здзіўляе, што знаёмыя табе адказваюць: „Няма чым хваліцца“ ці „Ці ты нармальны?!“ Не ведаю, чаму цябе гэта здзіўляе. Каб быць беларусам, трэба быць тры разы беларусам; каб быць сабою — ненармальным.

Марэк: Не бачу ў гэтым ніякай ненармальнасці. Няхай гавораць.

Міра: Праўда, людзі, такія як Сведкі Яговы, ужо прывыклі, што і на іх глядзяць як на нешта дзіўнае, якое адважылася вылучыцца з асяроддзя поглядамі, паводзінамі і стойкасцю. Каб

(Працяг на стар. 7).

ЯН МАКСІМЮК

МЁРТВЫ СЕЗОН

— 7 —

А першай гадзіне ўначы, 25 красавіка 1986 года, на Чарнобыльскай атамнай электрастанцыі абслуга чацвёртага энергетычнага блока прыступіла да выканання загадзя запланаванага эксперыменту. Пачалося зніжванне энергетычнага ўзроўню рэактара. А другой папоўдні, у той самы дзень, былі адключаны аварыйныя ахаладжальныя прыстасаванні рэактара. Мэта эксперыменту заключалася ў тым, каб вызначыць час, на працягу якога будзе працаваць турбагенератар па інерцыі, выпрацоўваючы электраэнергію пасля таго, як перастане паступаць на яго лапаткі пара з рэактара. Аварыйныя сістэмы былі адключаны, бо ў выпадку спынення падачы пары яны аўтаматычна спрацавалі б, адключаючы рэактар, і такім чынам учынілі б эксперымент немагчымым.

Зянон Пазняк.

Падобны эксперымент быў прапанаваны шэрагу іншым атамным электрастанцыям, але дырэкцыі іх адмовіліся, бо небяспека аварыі падчас яго непамерна ўзрастала. Пагадзілася дырэкцыя Чарнобыльскай АЭС.

Пачатак эксперыменту, гэта значыць, спыненне падачы пары на генератар, было адкладзена на цэлыя суткі. Увесь гэты час рэактар працаваў пры адключаных аварыйных механізмах. Пры рэзка зніжанай магутнасці рэактара (з 1500 мегаватаў да 200 мегаватаў) актыўная зона рэактара хутка забруджвалася прадуктамі ядзернага распаду. Вярнуцца да папярэдняй, намінальнай магутнасці рэактара не ўдалося. У такім выпадку трэба было б чакаць яшчэ суткі, каб актыўная зона „ачысцілася". Але такім чынам зрываўся цэлы эксперымент. І яго рашылі правесці, нягледзячы на небяспеку катастрофы. У 1 гадзіну 23 хвіліны 26 кастрычніка 1986 года падачу пары ў турбагенератар спынілі. І амаль адразу запавольвалі сваю работу ахаладжальныя помпы: струмень вады, які паступаў у стрыжань рэактара, зменшыўся. Аварыйныя сістэмы, якія ў такім выпадку падалі б у рэактар 350 кубаметраў халоднай вады, не спрацавалі, бо былі знарок адключаны, каб правесці эксперымент. Тэмпература ў рэактары гвалтоўна павысілася, вытвараная пара разарвала рэактар. Наступіў выбух, дакладней кажучы, два выбухі з інтэрвалам у тры секунды. Тысячатонная накрыўка рэактара прабіла дах над рэактарам, у паветра шуганула хмара радыеактыўных рэчываў. Успыхнулі пажары.

Выбух у Чарнобылі не быў ядзерным выбухам. Наступіў ён пад уздзеяннем высокага ціску пары ў рэактары. Але паслядоўнасці гэтага выбуху, калі браць пад увагу радыеактыўнае забруджанне, былі намнога страшнейшыя, чым выбуху над Хірасімай. Радыеактыўнае забруджанне было ў некалькі дзесяткаў разоў большае. Паводле некаторых ацэнак: у сотню разоў большае.

Падчас катастрофы вецер дзьмуў на паўночны захад. Звыш тыдня часу. Як ацэньваецца, амаль дзве трэція ўсіх радыеактыўных рэчываў упалі на Беларусь.

Час палавіннага распаду радыеактыўнага плутонію — 24 тысячы гадоў. У параўнанні з гісторыяй народу — гэта, практычна, вечнасць.

Мінула ўжо звыш трох гадоў пасля Чарнобыльскай трагедыі. Напрыканцы ліпеня г.г. у Мінску адбылося пасяджэнне Вярхоўнага Савета БССР, прысвечанае стварэнню праграмы па ліквідацыі вынікаў Чарнобыля.

Скандынавы пастралялі і закапалі сваіх аленяў, якія пасвіліся на пашах з радыеактыўным ападам з Чарнобыля. Дзе Скандынавія, а дзе Палессе?

26 ліпеня ў Мінску, каля праспекта Машэрава, адбыўся экалагічны мітынг. З мэтаю, каб даць людзям аб'ектыўную інфармацыю пра крызіснае становішча ў экалогіі Рэспублікі. Вядома, галоўным чынам мітынг закранаў Чарнобыльскую катастрофу і яе наступствы.

Выступалі прадстаўнікі БНФ „Адраджэнне", народныя дэпутаты СССР, члены Беларускага экалагічнага саюза, жыхары „забруджаных" раёнаў. Мітынг пачаў старшыня Сойму БНФ Зянон Пазняк. Гаварыў коратка, рэзка. Выносіў народны прысуд кіраўнікам Рэспублікі за бяздзейнасць, за скрыванне перад народам поўнай інфармацыі пра радыеактыўную забруджанасць тэрыторыі Беларусі, за прымяненне на практыцы тэорыі дапушчальнасці некаторых дозаў апрамянення для жыхароў, якія нібыта не шкодзяць здароўю. „Навуковы" прынцып дапушчальнасці дозы 35 бэр (біялагічны эквівалент рэнтгена) абвяргаў народны дэпутат, фізік С. Шушкевіч. З усіх прамоваў мяне асабіста найболей уразіў запісаны на магнітафонную стужку расповяд жыхаркі мястэчка Чэрыкава Марыі Барцовай, пра тое, як выглядае жыццё людзей там, каля „зоны". 10 тысяч прысутных на мітынгу выслухала са слязамі ў вачах, як хаваюць перад жыхарамі сапраўдную інфармацыю пра апрамяненне, якімі прадуктамі людзі там харчуюцца. „Мы кормім нашых дзяцей атручанай ежай. Мы, мацеры, — злачынцы перад нашымі дзецьмі", гаварыла Марыя Барцова. „Чаму ж тыя вучоныя, якія кажуць, што ў нас жыць можна, самі не прыедуць і не пажывуць у нас, не прывязуць сваіх дзяцей?"

Станіслаў Шушкевіч.

Дзеці. Які будзе іх лёс, калі яны не памруць ад рака, вырастуць і пойдуць у жыццё? Ці не стануць яны „пракажонымі" XX стагоддзя, тыя дзеці з Палесся? Ці не будуць ім заглядаць у метрыкі, каб пабачыць, дзе і калі яны нарадзіліся, ці яны часам не „адтуль", не „забруджаныя"?

Ніхто не ў змозе акрэсліць поўнасцю наступства Чарнобыльскай бяды. Ніхто не ў змозе акрэсліць абсяг генетычных мутацыяў, якія могуць праяўляцца ў чарговых пакаленнях. Аднак несумненна, што пасля сталінскага генацыду і II сусветнай вайны Чарнобыль — гэта самая страшная бяда, якая выпала на долю беларусаў. Пад пагрозай знайшоўся генетычны фонд нацыі. Распадзел Рэспублікі на „забруджаныя" і „чыстыя" раёны — справа зараз не болей як умоўная. У забруджаных раёнах вядзецца сельскагаспадарчая і прамысловая дзейнасць, радыеактыўныя прадукты ідуць па ўсёй Беларусі.

Мінула тры гадзіны — і гукаўзмацняльная апаратура была адключана. Такі рэгламент, пара дамоў, заявіў усім прадстаўнік гаркома партыі. Некаторыя рэзалюцыі мітынгу зачытваліся ўжо праз мегафон. І перад адыходам з натоўпу пачуліся воклікі: „Сяргей, песню!" Людзі хацелі паслухаць Сяргея Сокалава-Воюша, ягоную песню пра Фронт.

Сяргей адспяваў яе праз мегафон. Людзі нясмела падхоплівалі рэфрэн. Гэта маё і тваё адраджэнне.

Народ разыходзіўся ў змяркальнай шэрані. Уздоўж праспекта Машэрава хадзілі па двое, па трое міліцыянты з даўжэзнымі чорнымі дубінкамі.

(Заканчэнне будзе)

Мінск, 26 ліпеня 1989. Экалагічны мітынг.

Сяргей Сокалаў-Воюш.

Твае песні будуць бальзамам

(Працяг са стар. 1)

і Антона Луцкевічаў, змагароў за беларускае адраджэнне. бабуля Яніна Кахаоўская (дачка Эміліі) ды маці Данчыка Юлія Андрусішына (дачка Яніны). Яны найбольш і займаліся выхаваннем хлопца, які нарадзіўся ў Нью-Йорку 3 студзеня 1958 года.

Багдан Андрусішын закончыў аддзяленне журналістыкі Нью-йоркскага універсітэта, але журналістам ніколі не працаваў. Сёння прафесіянальна працуе ён у фінансавай карпарацыі тыпу банка начальнікам аддзела кадраў. Песня, аднак, сталася яго сапраўдным прызваннем, хаця не залічваецца ён да прафесіянальных спевакоў.

У дзяцінстве Данчык вучыўся іграць на піяніна, спяваў са скаўтамі, пазней браў крыху лекцый спеву. Можа, і не выйшаў бы з яго спявак, каб не вялікая, усёпаглынаючая любоў да беларускай песні менавіта.

Данчык найахвотней выступае з гітарай, але спявае і з аркестрам. Нягледзячы на аматарскае трактаванне свайго спеву, ужо ў 1977 годзе ён запісаў у ЗША сваю першую пласцінку „Беларусачка“, дзе спяваў пад акампанемент гітары. У 1985 годзе паявілася яго другая пласцінка „Я ад вас далёка“, дзе Данчык спявае з аркестрам, а вось зусім нядаўна, ужо ў гэтым годзе, яны разам з „песняром“ — Лявонам Барткевічам запісалі ў Нью-Йорку пласцінку „Мы адной табе належым“.

Данчык са сваёй маці Юліяй Андрусішынай прыехаў 26 кастрычніка 1989 года ў Беласток пасля, можна смела сказаць, пераможнага шэсця па Беларусі. Выступаў таксама ў Маскве, Ленінградзе і Вільні. З тых мясцін, якія яны наведалі, не спяваў толькі на Украіне. Усяго адбылося 15 яго канцэртаў у Савецкім Саюзе.

Беларусь вітала спевака з вялікім энтузіязмам. Вітала свайго вернага сына, які, хаця прыйшоў на свет за тысячы-тысячы міль ад сваёй Айчыны, то ўсё ж нарадзіўся і жыве беларусам, а яго беларуская мова, як заўважыў у сваёй прамове старшыня ГП БГКТ Аляксандр Баршчэўскі, гучыць „як дакор беларусам“.

Але і Данчык быў прыемна здзіўлены, захоплены проста новым беларускім адраджэннем, якое адбываецца ў БССР. У Мінску спяваў 5 разоў у Палацы прафсаюзаў, 2 разы — у Доме літаратара, а таксама выступаў ва універсітэце і ў Доме кіно. Тым не менш цяжка было трапіць на Данчыкаў канцэрт. Спяваў яшчэ ў старажытных беларускіх гарадах: Віцебску, Полацку, Гародні. У Мінску яшчэ зрабілі супольна з Лявонам Барткевічам некалькі запісаў, між іншым, найгралі песні „Не шукай“, „На вуліцы мокра“ (яе спяваюць „Дубіны“), „Калыханку“ (якая будзе пастаянным сігналам па беларускаму радыё і тэлебачанню ў перадачах для дзяцей).

Цешчыца маці Данчыка (першая справа).

Той канцэрт, на якім давялося мне прысутнічаць у Беластоку, быў ужо 18-ы па чарзе і апошні ў гэтым Данчыкавым турнэ. Было гэта 29 кастрычніка 1989 г.

Данчык быў ужо вельмі стомлены, бо ў гэты дзень даваў у Беластоцкай філармоніі два канцэрты падрад, але заспяваў знакаміта. Пачаў ад славутых „Ручнікоў“. „Я не прафесіянальны спявак, — казаў ён. — У канцэртах выступаю з дзвюма, трыма песнямі. Барані Божа, не п'ю і не куру. А тут спяваю па 17-18 песень і п'ю і куру — без гэтага не праходзіць ніводзін дзень“.

Брава, Хітра!

У суботу 14 X 1989 года адбылася ў вёсцы Хітра вельмі прыемная ўрачыстасць з нагоды пабудовы і адкрыцця мясцовага Дома культуры. На гэтую ўрачыстасць паехаў я разам з госцем з БССР, прарэктарам Гродзенскага універсітэта праф. Сяргеем Габрусевічам. Мушу прызнацца, што едучы ў Хітру, думаў я, што Дом культуры адкрываецца ў нейкай пакінутай хаце, што мае ён характар часта выступаючага ў нашых вёсках клуба. На месцы высветлілася, што мае меркаванні былі далёкія ад праўды. Прыехаўшы ў Хітру, пабачылі мы вялікі натоўп жыхароў, што канцэнтраваўся пры прыгожым трохпавярховым будынку, які выглядаў як з-пад іголкі. Пасля некалькіх сказаў прывітання, пайшлі ўсе ў сярэдзіну, дзе выступалі прадстаўнікі гмінных улад і гаспадары. З інфармацыяў даведваемся, што будынак будаваўся грамадскім пачынам на працягу некалькіх гадоў і што ўсе жыхары Хітрай праявілі выключную ахвярнасць. Цяжка было паверыць, што вёска, у якой усяго 45 гаспадароў, магла праявіць такую ініцыятыву, працавітасць і ахвярнасць, каб у сённяшніх цяжкіх часах, у атмасферы нястачы будаўнічых матэрыялаў, недахопу працоўных рук, пабудаваць такі будынак.

Выступаў са словам і я, падкрэсліваючы, што прыгожыя, але мёртвыя сцены Дома культуры ажывуць толькі тады, калі загучыць у іх беларускае слова, беларуская песня і беларуская музыка, і што Беларускае таварыства абавязваецца апекавацца Домам. Сабраныя вельмі прыхільна ўспрынялі маю дэкларацыю. З цёплым прывітаннем і пажаданнямі выступіў рэктар Габрусевіч. І яго сустрэлі людзі сардэчнай авацыяй.

Пасля афіцыйнай часткі была мастацкая праграма. Было выступленне калектыву з Дашоў, які апрача песень дасканала прадставіў сцэнку сваркі дзвюх вясковых жанчын у выкананні Валянціны Міцэвіч і Софіі Кердалевіч.

У канцы выступіў калектыў „Дубіны“, якога я не чуў больш чым год. Па-мойму, узровень „Дубіноў“ узрос. Адносіцца гэта асабліва да салісткі, якая папрыгажэла і пасмялела, не трацячы пры гэтым сваёй былой сціпласці. Прыгожая і, мабыць, вельмі добрая апаратура „Дубіноў“ аказалася занадта моцнай, як на размеры залы. Праявілася гэта ў тым, што каля 80 прац. слоў песні было незразумелых. У суме аднак канцэрт стаяў на высокім узроўні, і гэта было прычынай таго, што рэктар Габрусевіч рашыў запрасіць „Дубіны“ на Гродзеншчыну.

Пасля афіцыйнай і мастацкай частак адбылося застолле. Застолле выключнае. Прымала ў ім удзел каля ста чалавек, а закускі на сталах было прынамсі на пяцьсот чалавек.

Верце мне, што я даўно не бачыў і не еў так прыгожа пастаўленай на стол і такой смачнай закускі.

Жыхары Хітрай зладжыліся па 5000 злотых, купілі вепрука, а мясцовыя жанчыны ўсё сваімі рукамі выканалі і безупынна падавалі на сталы. Праблема заключалася ў тым, што не было дзе ставіць ежы, так яе было многа, а мы, галадаморы, не былі ў стане яе з'есці. Слава жанчынам з Хітрай!

Заканчваючы, не магу яшчэ не падкрэсліць таго, што ахвярнасць і энергія хітраўцаў заслугоўваюць найвышэйшай пахвалы і ўдзячнасці.

Цяпер трэба толькі думаць аб тым, як папоўніць новабудаваны Дом культуры ў Хітрай мастацкай атмасферай. Думаю, што паможа нам у гэтым дырэктар Дома культуры ў Гайнаўцы М. Бушко, які ў Хітрай быў увесь час прысутны і, што называецца, усё матаў на вус.

Алесь Баркі

Басаўцы на канцэрт Данчыка прыйшлі са сцягамі.

Заса то замірала тады, калі сваім далікатным голасам Данчык выспяваў надзвычай лірычныя „Зорачкі“ на словы і музыку Сяргея Новіка-Пяюна, а ў якія Данчык уклаў усю душу, бо яны як бы адлюстроўвалі і яго тугу па родным краі, то спявала разам з Данчыкам у жартоўнай вясёлай песні „Хлопец пашаньку пахае“, а ў выпадку песні „Я адной табе належу“ гэта быў суцэльны магутны хор. „Дагэтуль, — сказаў Данчык, — я думаў, што ў Беларусі няма вясёлых песень, і заўсёды спяваў амаль выключна сумныя песні. У Валілах, у Лёнікавай хаце, я сустрэўся з моладдзю і навучыўся ад іх многа вясёлых песень. Буду цяпер іх спяваць!“

На спомненым канцэрце Данчык спрабаваў упершыню заспяваць песню „Туманы“ на словы Сяржука Сокалава-Воюша. Заспяваў таксама па адной песні ўкраінскай, французскай, англійскай, нямецкай і іспанскай.

Для многіх канцэрт Данчыка быў шокам. Людзі не хавалі сваіх слёз. Апладзіравалі стоячы. Прыйшла моладзь з бел-чырвона-белымі сцягамі. Былі таксама запрошаны духоўныя на чале з архіепіскапам Беластоцкім і Гданьскім Савам. І яны спявалі разам з усімі. Недзе пасля дзіця — і Данчык сыкнуў яму праз мікрафон.

Малады спявак даў два канцэрты ў Беластоцкай філармоніі і адзін у Гайнаўцы. Спяваў таксама ў Варшаве. Сустрэўся ў ГП БГКТ з членамі літаратурнага аб'яднання „Белавежа“. Шмат расказваў там пра свае ўражанні аб Беларусі і праспяваў таксама пару песень. Наведаў ваколіцы Беластока: Супрасль, Крынкі, Валілы. Хацеў убачыць як мага больш, але і сябе не шкадаваў.

— Як адчувае сябе мама „зоркі“? — нясмела спытала я ў Юліі Андрусішынай, якая верна спадарожнічала сыну ва ўсіх канцэртах і спатканнях.

— Добра! — яна паківала сцвярджальна галавой і абдарыла нас сваёй таямнічай усмешкай.

Пэўна, сёння, калі выходзіць гэты нумар, Данчык ужо спявае ў Нью-Йорку, у Лінкольн-цэнтры, на фестывалі славянскіх культур. Як заўсёды, спявае пра Беларусь, сваю Айчыну.

Спявай, Данчык, вясёлыя песні, бо і навучыўся ты, і часы змяніліся! Але спявай і песні сумныя, не саромся іх! Яны ў тваім выкананні — найбольшы скарб, вяршыня мастацкага кунштý. І не саромся слёз. Яны ў цябе шчырыя і праўдзівыя, як твая маці Беларусь. Яны — твае і нашы, супольныя.

Спявай і вер глыбока, што таму, у каго сэрца ацiхне ды прытупіцца боль па родным, ачарсвее душа і ўсё навокал стане шэрым і абыякавым, твае песні будуць бальзамам... І вернуць яму любоў і слёзы. Вернуць Беларусь.

Ада Чачуга

Фота Сяргея Грыняўіцкага і Яна Максімюка

„Парнас“ уручае Данчыку падарунак.

(Працяг са стар. 4)

СЯБРЫНА

быць сабой, патрэбная адвага. І добра мець падтрымку „сваіх людзей“ — падобных на цябе.

Марэк: Я заўважыў розніцу ў працы прапаведнікаў Сведкаў Яговы сярод беларусаў. Чужых людзей называеш „цёцяй“ ці „дзядзькам“, яны з пакорай і роздумам прымаюць Святое Пісанне.

Міра: Гаварыў мне адзін адвентыст („суботнік“): „У беларускіх вёсках адчуваеш сябе як у роднай сям'і, сярод добрых, набожных, добразычлівых людзей. Калі нават не цікавіць іх гэтая тэма ці ў іх іншыя погляды, то іх адказ не абразіць чалавека, які да іх прыйшоў“.

Марэк: Пэўна, такая прырода беларусаў, якія шануюць іншых.

Міра: Думаю, што гэта не палчуццё горшасці, як некаторыя хочуць даказаць, а шчырая адкрытасць і дабрата людзей, якіх глумілі, прыгняталі і не давалі выказацца, а ўсё-такі не забілі ў іх надзеі, даверу і веры ў чыстыя рукі і сэрцы, праўду і справядлівасць.

Гутарыла Міра Лукша

ЮБІЛЕЙ І РАЗВІТАННЕ

2 ліпеня г.г. у Сямяцічах адбылася прыўзнятая царкоўная ўрачыстасць. Пасля адслужэння святой літургіі духавенства і прыхаджане адзначалі юбілей 45-годдзя працы псаломшчыка Пятра Кузьмюка, рэгента царкоўнага хору ў Сямяцічах, і адначасова развіталіся з ім у сувязі з яго адыходам на пенсію. Настаяцель прыхода а. Андрэй Якімюк ад імя ўсяго сямяціцкага праваслаўнага духавенства падзякаваў за шматгадовую адданую працу і ўручыў букет цудоўных кветак. Многа пажаданняў і кветак атрымаў юбіляр ад харыстаў і прыхаджан, а ў многіх у вачах круціліся слёзы, аднак не горкія, а слёзы радасці.

Айцец Пётр Кузьмюк нарадзіўся ў 1920 годзе ў вёсцы Чорная-Царкоўная і там закончыў чатыры класы школы. Далей вучыўся ў Вільні, дзе і закончыў духоўную семінарыю. У 1937 годзе пераехаў у Яблачына, дзе два гады пазнаваў тайны дырыжыравання. У Сямяцічах апынуўся ў 1944 годзе, там стаў псаломшчыкам і пэўны час кіраваў царкоўным хорам. І хаця адышоў на пенсію, абяцаў не парываць кантактаў з хорам, а супрацоўнічаць з ім у далейшым, бо, як сам сказаў, праца — гэта яго „душэўны хлеб“.

Прыўзняты настрой юбілейнага святкавання натхніў мяне напісаць верш, які а. Пятру Кузьмюку прысвячаю:

Сорак пяць гадоў прайшло як сон,
Сорак пяць гадоў рука яго
дырыжыравала.
Чалавек Пётр завецца ён,
Кроў-муза
Кружыць у яго жылах.
Сорак пяць гадоў ён не адыходзіў
І нішто не звяло яго на іншую
дарогу.
Літасцівы ён прыходзіў
У царкву спяваць
Людзям і Богу

Язэп Карпюк

(Працяг са стар. 2)

ПОЛЬСКА-БЕЛАРУСКІЯ НАРОДНЫЯ ТРАДЫЦЫІ

паяснення. Сказанае Буракоўскай данояўў д-р З. Кладніцкі з Вроцлава, які прадставіў рыбалоўныя традыцыі на польска-беларускім культурным сумежжы. Рыбалоўля ж цесна звязана з водным транспартам.

І як бы трэцім тэматычна напрамкам гэтай сесіі было пытанне народных мастацкіх вырабаў. Адносілася гэта перш за ўсё да керамікі, аб якой гаварыў д-р Мілючэнкаў з Мінска, і тканіны, на тэму якой выступілі з дакладамі д-р А. Блахоўскі з Торуня і д-р Э. Фрысь-Петрашкова з Кракава.

Разнатыпнасць праблем, сур'ёзны падыход да тэмы, глыбіня яе распрацоўкі далі дасканалы прыклад і ўзор для інтэрпрэтацыі народнай творчасці і быту. Сутыкнулася дзве школы — польская і савецкая, у выніку чаго паўстаў цікавы і багаты вобраз польска-беларускага культурнага сумежжа ў этнаграфічным аспекце.

М. Сакоўскі

Жыла-была легенда

ЧЫРВОНАЯ ГРЭБЛЯ

У шасці кіламетрах на паўночны ўсход ад Нараўкі, над ракой таксама Нараўка ляжыць вёска Ляўкова. А па сутнасці знаходзяцца там дзве вёскі — Ляўкова Старое і Новае, што і значыцца ў спісках і на геаграфічных картах. Сваю назву і адно, і другое ўзялі ад імя ўладальніка — Ляўко. Былі яны ва ўладаннях пана Масальскага. Дадатковыя члены гэтай уласнай назвы маюць паходжанне тыпова культурнае і выступаюць як паясненне часовага ўзнікнення мясцовасці.

Як у кожнай вёсцы, так і тут выступаюць урочышчы. Яны і сведчаць аб даўгавечнасці данай мясцовасці ды культуры людзей. Ёсць ля Ляўкова балота званае Чырвонай Грэбляй. З ёю і звязана наша сённяшняя легенда.

Дарогі да вайны былі не найлепшыя, калі ўвогуле яны былі. А тым больш тут, у падмоклых далінах Нараўкі і Нарвы, якія часта давалі волю сваім водам і залівалі наваколле на доўгі, доўгі час. Перад вайной у Гарадку яўрэі скуплялі дошкі, якія пазней вазілі прадаваць у Гданьск. У гаспадарцы кожны грош прыдатны, тым больш, што роскашы занадта не было.

Мабыць, з гэтай нястачы, дапоўненай нешчаслівым каханнем, павесіўся ў Ляўкове кавалер. Пахавалі, згодна з рэлігійнай традыцыяй, пад цвінтарным парканом, памянулі душу, пагаравалі бацькі і хто больш будзе плакаць па бабылю — ні дзяцей, ні жонкі... Але душа так лёгка не здалася. Не прынятая на той свет, блукалася па наднараўчанскіх лугах, шукаючы прыстанішча. І спадабала сабе Чырвоную Грэблю ды асела на ёй. Час ішоў, людзі пагаворвалі, што быццам бы нешта там страшыла, але душа вісельніка, быццам бы з пашаны да вяскоўцаў, не чапала сваіх. Усё неяк прыціхла і людзі перасталі нават і ўспамінаць пра тое. А вісельнік, быццам бы абурыўшыся, і давай тады даказваць. Нікому не прапускаў. Асабліва перад веснавымі і асеннімі Дзядамі свае доказы насільваў.

Сабраўся аднойчы адзін з жыхароў Ляўкова ў Гарадок дошкі везці. Людзі раілі, каб наўкол ехаў. Але Аляксандр, бо так называўся той жыхар, падумаў і кажа:

— А ці я з ім калі сварыўся, ці зло яму нейкае зрабіў? За што ж ён на мяне нападаць мае?

І паехаў Аляксандр проста праз Чырвоную Грэблю. Ноч была ўжо позняя, але надта ж ярка свяціў месяц. Акутаўшыся ад асенняга холаду чуйкаю, сядзеў на дошках, спусціўшы ногі на гнаянку, ды спазіраў на размоклыя палі. А відна — хоць ты голкі збірай. Аж раптам, ні адтуль — ні адсюль неба пацямнела і густыя хмары засланілі серабрысты круг месяца ды ўзняўся такі віхор, што аж дрэвы застагналі. На возе ўседзець нельга было. Але холаду ад ветру ніякага не прыбывала. Затое Аляксандр пачуў, як нешта нябачнае проста ахоплівае яго і стараецца падняць ды скінуць з фуры. Тады ён успомніў, што знаходзіцца на Чырвонай Грэблі, і загаварыў:

— Ну, што ж я табе дрэннага зрабіў? Мы ж з табою жылі згодна!

Вецер быццам бы спыніўся. Яшчэ крыху пашумела і ўсё развеялася. Месяц зноў асвяціў наваколле, так як бы нічога і не здарылася.

Прадаў Аляксандр дошкі, вярнуўся дамоў і давай расказваць, што, маўляў, так і так яно было. Людзі, хаця і ведалі, што там палохае, але то верылі Аляксандру, то не верылі.

— Ужо так яго вісельнік і паслухаў, — пагаворвалі.

Але сітуацыя паўтарылася і то ледзь не з трагічнымі вынікамі. Калі адзін з ляўкоўцаў са з'яваю сварыцца пачаў дык тая ўвесь воз з матэрыялам па палях параскідала. Каня пад Нараўкай знайшлі, а гаспадара з багна ледзь выцягнулі. Сабраліся тады вяскоўцы і давай радзіць, але нічога ў галаву не прыходзіла. І падказаў нейкі вядзьмар з-пад Барысаўкі, што трэба магілу раскапаць, адрэзаць нябожчыку галаву ды палажыць яе паміж нагамі. Занятак, маўляў, будзе мець — пільнаваць яе. Так і зрабілі. Вісельнік больш не паявіўся.

Міхась Шаховіч

Кухонныя парады

МАЛОЧНЫ СУП З КАПУСТАЙ

Свежую капусту дробна нашаткаваць і зварыць у малой колькасці вады разам з нарэзанай морквай і пятрушкай. Уліць малако, палажыць зялёную пятрушку і ўкроп, заправіць падсмажанай на масле мукою.

На 1 малы качан капусты трэба ўзяць: 6 шклянак малака, 1 морквіну, 1 пятрушку, 1 малы пучок укропу, 1 лыжку мукі, 1 лыжку масла, соль па смаку.

ПІРАЖКІ З КІСЛАЙ КАПУСТАЙ

Замясіць цеста з мукі, смятаны, яек, разагрэтага масла, соды і солі. Раздзяліць цеста на маленькія булачкі. Кожную вымясіць і раскатаць на тонкі блін. Палажыць фарш на сярэдзіну. Каб падрыхтаваць фарш, трэба кіслую капусту спаласнуць цёплай, гатаванай вадой, пасля халоднай, адцадзіць, а пасля капусту перамяшаць з працёртымі праз сіта памідорамі, свежымі ці кансерваванымі. Дадаць па смаку падсмажаную на алеі дробна нарэзаную цыбулю, крыху цукру і перцу. Піражкі можна смажыць на алеі або запякаць у духоўцы.

На падрыхтоўку цеста бярэм: 800 г мукі, 2 шклянкі смятаны, 3 яйкі, 200 г масла, 1/4 лыжачкі соды, соль па смаку.

На фарш бярэм: 500 г кіслай капусты, 5 памідораў, 1 цыбуліну, паўшклянкі алею, 1 лыжку цукру, перац і соль па смаку.

ГАЛУБЦЫ З ГРЫБАМІ

Зварыць рыс, працадзіць яго праз сіта, спаласнуць халоднай вадой. Зварыць грыбы (свежыя ці сушаныя), дробна пасячы іх, перамяшаць з вараным рысам і цыбуляй, падсмажанай на алеі, дадаць па смаку соль, перац і добра перамяшаць. Атрыманы фарш загарнуць у лісткі капусты (вялікі качан капусты апусціць у кіпецень, а лісткі, якія будуць недастаткова мяккія, папалажыць у каструльку, яшчэ раз абліць кіпетнем і патрымаць мінут пятнаццаць пад пакрыўкай).

Галубцы абсмажыць на алеі, палажыць у каструльку, заліць булёнам, падрыхтаваным на грыбах, так, каб прыкрыў галубцы, і паставіць на агонь. Калі страва будзе гатова, дадаць смятану або таматны соус. Такія галубцы можна зрабіць таксама з кіслай капусты, калі яна заквашана ў качанах. Тады лісткоў не трэба абліваць кіпетнем.

На 1 качан капусты трэба ўзяць паўтары шклянкі рысу, 100 г сушаных грыбоў, 1 цыбуліну, 1 шклянку алею, 1 шклянку смятаны ці таматнага соусу, соль і перац па смаку.

Гаспадыня

„Ніва“ 19.XI.1989 г.

Сардэчныя тайны

І. ЁН

Сэрцайка, я пазнаёміўся з Даротай два гады таму назад. Мы былі разам з ёю на падрыхтоўчых курсах у вышэйшую школу. І яна, і я паспяхова здалі экзамены і паступілі ў медыцынскую акадэмію. Мы апынуліся нават у адной групе і фактычна ўвесь час былі разам. Яна ў Беластоку жыла ў сваёй цёткі, а я жыў з мамай, бо бацька мой ужо памёр. Мая дзяўчына бывала ў маім доме амаль штодзень. Мы разам рыхтаваліся да розных практычных заняткаў і семінараў, а ў час сесіі — і да экзаменаў і залікаў.

Усе мае сябры зайздросцілі мне дзяўчыны. Сапраўды, Даротка была вельмі зграбная, а з твару напамінала крыху цыганку. Была яна цёмнаскурая, з вялізнымі вачыма, з доўгімі валасамі. Не было хлопца, які ў нас не бегаў бы за ёю. Але яна не глядзела на нікога. Была ўвесь час са мною, не мушу, бадай, дадаваць, што праз тры месяцы пасля нашага знаёмства мы жылі, як муж з жонкай.

Маме маёй яна наогул падабалася, толькі не заўсёды згаджалася яна з яе даволі фрывольнымі, на яе думку, паводзінамі. Напрыклад, не любіла, калі Даротка ляжала на ложку, пакурваючы сабе і чытаючы зададнае ў кніжцы. А мы маглі гадзінамі гаварыць з ёю, шаптацца — аб усім хацелася падзяліцца, расказаць адно другому.

Гэтым летам, якраз праз два гады ад нашага знаёмства, мы з Даротай вырашылі паехаць адпачыць на мора. Пагода стаяла цудоўная. Мы паехалі, так сказаць, дзвюма „сем'ямі“. З намі быў яшчэ мой сябар з дзяўчынай. Едучы туды, я баяўся, каб хто Даротку ў мяне не адбіў.

Тыя тры тыдні былі даволі прыемныя, але я адкрыў нешта зусім новае для мяне. Ніхто не вырываў у мяне Даротку з рук. Наадварот, я лавіў на сабе позіркі зацікаўленых мною дзяўчат, а калі мы выходзілі ў горад удваіх з сябрам, ад іх проста не было адбою. Можна было выбіраць дзяўчыну, якую хочаш, калі б не тое, што чалавек прыехаў са сваёй. Даротка ж моцна трымалася за мяне. Яна нават і не глянула ў другі бок.

Не ведаю, дарагое Сэрцайка, што здарылася, але нешта ў маёй душы перавярнулася. Па прыездзе я з поўнай свабодай пачаў сустракацца з іншымі дзяўчатамі. Не меў да сябе прэтэнзіі: мы ж дарослыя людзі. Яна званіла штораз з Элка, дапытваючыся ў маёй маці, дзе я. Я адчуваў, што яна вельмі нервуецца. Пасля прыслала мне нейкую кашулю і боты, якія купіла мне ў сваім горадзе. Для мяне было гэта даволі клапатліва. Я адчуваў, што мы аддаляемся адно ад другога.

Пачаўся новы навучальны год. Я стаў трактаваць Даротку як звычайную сяброўку і хадзіць з іншымі дзяўчатамі, а яна не дае мне спакою. Звоніць, прыходзіць да майго старэйшага брата, які жыве асобна, плача. Пасля заняткаў стараецца ісці са мною. Не ведаю, што рабіць, як пазбыцца гэтай дзяўчыны, якую я так кахаў...

Валік

Валік! Так у жыцці здараецца, што каханне прыходзіць і адыходзіць. Дзяўчаты наогул бываюць больш верныя, а ты, калі выехаў з ёю на „шырэйшыя воды“ і зразумеў, што маеш немалыя магчымасці, змяніў свае адносіны да жыцця. І цяпер табе здаецца, што кожная дзяўчына можа быць тваёй, а раўня табе — толькі князёўна. А жыццё, яно ў сапраўднасці намнога больш звычайнае і шэрае. І хто ведае, ці не згубіў ты свой найлепшы жыццёвы шанц, якім была тая Даротка-прылепка, дзяўчына-прыгажуня, якая для цябе перастала быць атракцыйнай, бо... занадта кахала цябе...

Сэрцайка

ВЕР-НЕ ВЕР

Астроне! Сніўся мне сон. Купіла я быццам белы матэрыял на сціркі. Парэзала яго на кускі і адзін кавалачак застаўся. Ён быў замалы на сцірку. Я падумала, што камусьці аддам яго. Адрэзваючы гэты кавалачак, я адрэзала кусок кветкі з вазона, які ў мяне расце на акне. Выйшла тады на панадворак, гляджу, сядзіць сяброўка, з якой я калісьці працавала. Яна даўно памерла. Яна з нейкімі людзьмі кладзе дровы. Я гавару ёй: вазьмі, Ліда, гэты кавалак палатна. Яна апранута ў шэры касцюм і я тую адрэзаную кветку ўсадзіла ёй у кішэнь жакета і палатно аддала ёй. Яна гаворыць: „Прыдасца яно мне“. Я адвярнулася і мне стала шкада таго палатна. Падумала, што яно і мне прыдалося б. Я хацела ўзяць яго назад, але адвярнулася, а Ліды ўжо няма. І тут я прачнулася.

Марыя

Марыя! Наогул сніць матэрыял у вялікай колькасці (напрыклад, шоўк, сукно, палатно і інш.) гэта добра, бо абазначала б вялікае і выгаднае падарожжа. Нешта, аднак, у цябе тут з гэтым матэрыялам справа невыразная. Застаўся ж кавалачак палатна. Можа, у тваім падарожжы будзе не ўсё так, як ты хацела б, тым больш, што ты разам з палатном (добрым падарожжам) адрэзала кавалак кветкі, што расла ў вазоне на акне. Мо нехта „разане“ па тваёй радасці...

Усё ж такі тое, што ты ахвяравала той кавалачак палатна і зрэзаную кветку нябожчыцы, прадвяшчае спакойны канец тваёго падарожжа.

Астрон

ЗОРКА

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

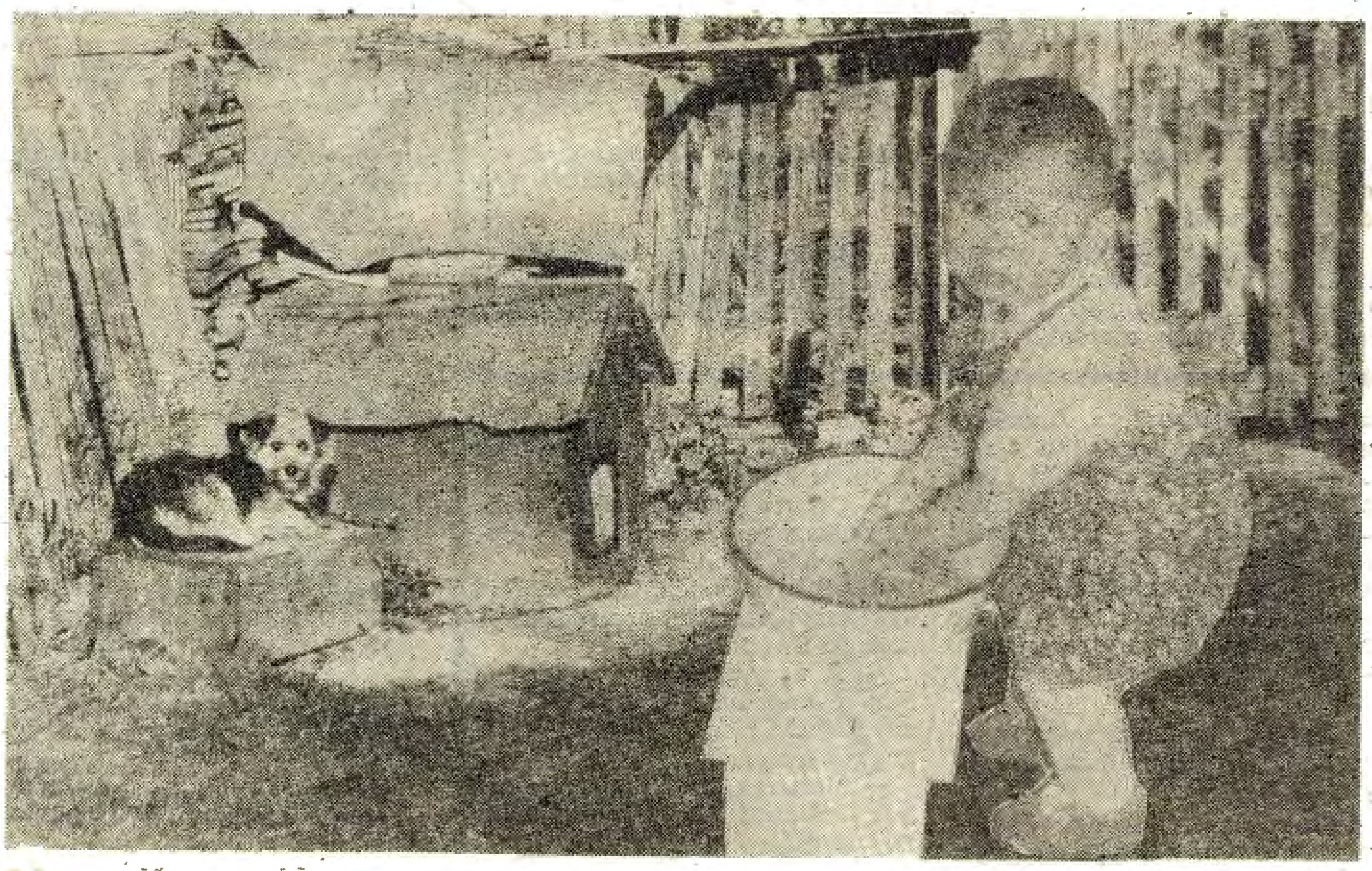

Алёнка — добрая маміна памочніца. Фота С. Чурака.

Вершы Віктара Шведа

СЯМЕЙНЫЯ СКАРБЫ

Звяртаецца малая Уля
Да свайго брата Мікалая:
— Нашы бацькі даюць бабулі
Найдаражэйшае, што маюць.

— А што ж такое дарагое
Ты раптам вынайшла аднекуль?
— Дык гэта ж нас, мяне з табою,
Даюць заўсёды пад апеку.

ГУЛІ, ГУЛІ

Вельмі просіць тату Ваня:
— Зрабі хатняе заданне.
А я, татка, у міжчасе
Пагуляю з сябрам Васем.
— Калі будзеш ты цурацца
У жыцці навукі, працы,
Будуць, сынку, толькі гулі —
Астанешся без кашулі.

ЛЕКАР ТАЦЕ МЕЛЕ КАВУ

Да ўрача зубнога Пеця
Прыйшоў з татам на хвіліну.
Тата Пеці ў кабінеце,
Забурчэла бормашына.
Пеця, седзячы ў прыёмнай,
Разглядаецца цікава,
Прыслухоўваецца скромна:
— Лекар таце меле каву.

ЗА ПАЛЕЦ ЛЕКАРА ЎКУСІЛА

Прыйшла матуля з Оляй
Да лекара зубнога.
— Не плакала ад болю?
— Матулю, анічога.

— А чула ж я крык нейкі,
Нават з вялікай сілай.
— Дык гэта ж крыкнуў лекар.
За палец я ўкусіла.

ПЛАЧА БАБУЛЯ ПА ЦЫБУЛІ

Маленькі ўнук убачыў;
Што добрая бабуля
Слязою горкай плача,
Рэжучы цыбулю.

Калі прыкмеціў Жэнька
На твары слёзы зноўку,
Сказаў: — Шкада старэнькай
Цыбулінай галоўкі.

ЗАЛАТАЯ РАКАВІНКА

Заканчэнне.
Пачатак у папярэдніх нумарах.

Узмахнула Царыца рукой, і адразу, танцуючы лёгкі танец, з'явіліся на востраве прыгажуні феі. Ды ў сэрцы А Сіня жыла толькі адна-адзіная дзяўчына. Закрычаў ён Царыцы:

— Не патрэбны мне ні золата, ні каштоўныя камяні, не патрэбны мне прыгажуні ні зямныя, ні марскія. Патрэбна мне адна Залатая ракавінка — маладая ці старая!

Нахмурылася Царыца, узмахнула рукой, і ў той жа момант прыбеглі вартавыя-кракадзілы, схапілі А Сіня і прыкавалі жалезнымі ланцугамі да падводнага каменя. Шалёныя хвалі з лютасцю накінуліся на юнака. А Царыца сказала грозна:

— Не згаджаешся адпусціць Залатую ракавінку ў мора, не думай выйсці жывым адсюль!

Раз'юшаныя хвалі, нібы жалезныя бізуны, хвасталі А Сіня, злы ўраган, нібы тысячы вострых нажоў, рэзаў цела. Але бясстрашны юнак крычаў Царыцы:

— Бі мяне, рэж мяне, толькі не памяняю я Залатую ракавінку нават на крыштальны палац!

Як ні лютавалі хвалі, як ні білі, ні хвасталі яго, не згінаўся А Сінь перад імі. І здалася Царыца. Зноў узмахнула яна рукой, і ў той жа момант супакоіліся хвалі. А вартавыя вызвалілі А Сіня з ланцугоў і падвялі да Царыцы.

Падышла Царыца бліжэй да юнака, усміхнулася і сказала:

— Віншую цябе, ты перамог! Сваёй мужнасцю і вернасцю Залатой ракавінцы заваяваў ты яе любоў!

Падала Царыца яму жамчужыну, падарунак да вяселля. І ў адзін момант лёгкі, халаднаваты вецярок вынес А Сіня на паверхню мора.

Прыбег юнак дамоў. Як толькі асвяціла жамчужына дзяўчыну, што ляжала хворая, адразу стала яна такой прыгожай, якой і была. Паднялася яна, радасна ўсміхнулася, пайшла насустрач А Сіню, і святло шчасця, якое выпраменьвалі яе вочы, было ярчэйшым за святло жамчужыны ў руках юнака!

Неўзабаве згулялі яны простае, але слаўнае вяселле. З далёкіх краёў у гэты сціплы куток прыйшлі на вяселле рыбакі.

Яшчэ доўга ўспаміналі людзі прыгажосць маладых, іх шчасце.

А Сінь і Залатая ракавінка пражылі шчасліва восемдзесят гадоў, а потым пакінулі зямлю. Але да гэтага часу, калі на досвітку рыбакі закідваюць сеткі ў гэтых мясцінах Паўднёвага мора, часта яны чуюць, як ліецца над морам звонкая чыстая песня А Сіня.

Пераклаў на беларускую мову
Міхась Пазнякоў

ДЛЯ САМЫХ МАЛЕНЬКІХ

Уладзімір Бабкоў

БЕГЛА ЛІСКА

Бегла Ліска
Каля лесу блізка,
Рыжым кончыкам хваста
Дакранулася
куста... —
Запалалі
жоўтым
полымем
лісты,
Загарэліся суседнія кусты,
Непрыкметна ўвесь
Успыхнуў лес:
На паляне клён палае,
Гай бярозавы згарае...
І ніхто пажар не тушыць.
Нават вецер з лесу ўцёк —
Аб чырвоную рабіну
Моцна крылы ён апёк.

Толькі сосны ды яліны
Сняць зялёныя часіны:
Ім пажар не страшны гэты,
Бо вясной,
зімой
і летам
Сосны, елкі —
адным цветам.
Вось табе і Ліска —
Доўгі хвост паджары.
Нават хмарам нізкім
Не згасіць пажару...

А. Паскробышаў

РЫЖЫК-ГАРЭЗНІК

Згубіла Люба рукавічку, а бабцы бяда. Шкада ёй унучку — намарозіць пальчыкі. Вось і спяшаецца бабуля звязаць ёй новую рукавічку. Пятлю за пятлёю нанізвае на пруток. Глядзіш, палова рукавічкі ўжо звязана. Ды тут пабегла на плітку малако.

Кінула бабуля недавязаную рукавічку, заспяшалася на кухню. Сіні клубочак упаў з крэсла на падлогу. А Рыжык, які грэўся ля бабчыных ног, толькі гэтага і чакаў. Як пачаў ён ганяць клубочак з кута ў кут, ад крэсла да крэсла, ад шафы да канапы. Ганяў-ганяў, пакуль не вырваўся клубочак з учэпістых лапак кацяняці і не схаваўся пад канапу.

Рыжык прытаіўся, чакаючы, ці не выкаціцца зноў вясёлы клубочак. Але не дачакаўся. Пабег на кухню, дзе так смачна пахла малаком. Аблізваецца Рыжык, трэцца каля бабулі; а тая злуецца:

— Пачакай, гарачае яшчэ, апячэшся. Астыне — тады і пачастую.

Вярнулася бабуля да крэсла, а на ім толькі недавязаная рукавічка, клубочка няма. Як у ваду кануў, нават хвосціка сіняга нідзе не пакінуў. Што ж рабіць? Замест адной прыйдзецца вязаць дзве рукавічкі, бо сініх нітак больш няма. Палезла бабуля

(Працяг на стар. 10)

РЫЖЫК-ГАРЭЗНІК

(Працяг са стар. 9)

ў камод па новы клубочак. І вось добра ж яна памятае, што ляжалі там чырвоны, зялёны і белы клубочкі. А знайшла яна толькі белы. Адзін.

А тут Люба прыбегла з двара.

— Што, звязала рукавічку? — пытаецца ў бабулі.

Рука, што без рукавічкі, пачырванела ў Любы на марозе. Трымае яе дзяўчынка ля рота і хукае так, што, мусіць, аж на вуліцы чутно.

Бабуля ажно рукамі пляснула, убачыўшы Любіны змерзлыя пальчыкі. Белы клубочак выпаў і пакаціўся. Рыжык, які прытаіўся за шафай, скочыў, як футбаліст, на бабулін клубочак і пагнаў яго лапкамі па падлозе.

— Трымай, Люба, трымай, — закрычала бабуля, — бо і гэты згіне. Не будзе з чаго табе вязаць рукавічкі... Гэта апошні клубочак.

Люба прагнала ката і кінулася следам за белай ніткай. А тая, нібы ў казцы, вяла, вяла дый прывяла Любу да канапы.

Нахілілася Люба, зазірнула пад канапу, а там цёмна-цёмна. Так цёмна, што ледзь відаць нейкія шарыкі.

Люба збегала ў сені, узяла шчотку і доўгай палкай пачала шураваць пад канапай. І вось адтуль спачатку выкаціўся сіні клубочак, потым чырвоны, за ім зялёны і, нарэшце, белы.

Толькі не зусім белы. Шэры ад пылу.

— Дык вось яны дзе, мае клубочкі! — узрадавалася бабуля.

— А я бядую. Гэта ўсё Рыжыкавы штучкі. Ах ты, гарэзнік! Ах, вісус!

А Рыжык сядзеў ля дзвярэй на кухню і аблізваў свае белыя, а зусім не рыжыя вусы. Паспеў-такі пакаштаваць малака.

Ірына Салавей

ХУДЫ СШЫТАК

Усе вучні другога класа слухалі, што казала настаўніца. Толькі Яраслаў любіў усё рабіць інакш, наадварот. Калі настаўніца просіць, каб усе слухалі тое, што яна тлумачыць, Яраславу прыходзіць у галаву нешта вельмі цікавае. Тады ён штурхае свайго суседа па парце і нешта пачынае яму расказваць.

На перапынках, калі дзяжурныя просяць захоўвацца спакойна, яму вельмі ж хочацца бегаць і голасна крычаць.

Аднойчы настаўніца прыпомніла, каб дзеці шанавалі свае падручнікі і сшыткі. Усе стараліся пісаць акуратна і не рабіць памылак, а Яраслаў крэсліў амаль кожны сказ, ды памылак усё роўна было многа. Аднойчы ён нават надумаўся рабіць з лісточкаў сшытка самалёцікі і лодачкі. Вырваў адзін лісток, потым другі, трэці... Не паспеў агледзецца, як у сшытку засталося толькі пяць лісточкаў.

— Дайце сёння мне свае сшыткі, — сказала настаўніца, — хачу дома праверыць, як вы пішаце.

Дзеці вясёлыя вярталіся дадому. Адзін Яраслаў быў вельмі сумны.

— Ты чаго сёння нос звесіў? — спытала Кася. — Заўсёды такі вясёлы, а сёння хоць ты развеселяй яго.

— Мне штосьці галава баліць, — адказаў хлопец.

Назаўтра настаўніца сказала:

— Праверыла я вашыя сшыткі і з прыкрасцю вымушана сказаць, што паставіла ў класе адну двойку. Устань, Яраслаў!

Яраслаў неахвотна ўстаў.

— Скажы, чаму ў цябе такі худы сшытак? — настаўніца падняла і паказала сшытак усім.

— Сшытак пагладзеў на свайго гаспадара і пахудзеў, — зажартавала Кася.

Дзеці засмяяліся. Настаўніца супакоіла дзяцей і ўсе павярнуліся да Яраслава.

— Я вырваў лісткі, каб зрабіць самалёцік і лодачку, — апусціўшы нізка галаву, прызнаўся Яраслаў.

— Сшыткі гэты прызначаны для пісання ў класе і дома. Калі хочаш рабіць сабе забаўкі — купі другі сшытак. У добрых вучняў сшыткі чыстыя і цэлыя.

Яраславу прыкра было стаяць перад усім класам, сорамна было, што вельмі ж па-дашкольнаму захоўваўся ў школе.

На другі дзень ён папрасіў прабачэння ў настаўніцы. З таго часу ён стараўся добра вучыцца, а сшытак заўсёды служыў яму да апошняй старонкі.

ВЯСЁЛЫ КУТОЧАК

Званок. На парозе стаіць пісьманосец з пісьмом для дзядзькі Сяргейчука. Дзядзька раскрыў канверт і выцягнуў адтуль чысты лісток паперы.

— Але ж гэта чысты лісток, — дзівіцца пісьманосец.

— Гэта ад майго брата. Мы з ім ужо некалькі гадоў не размаўляем, — адказвае дзядзька.

— ✼ —

Прыходзіць дзядзька ў рэстаран і просіць даць яму нешта перакусіць.

— Пакуль што нічога не наварылі. Магу падаць канапку з ікрой, — прапануе афіцыянт.

— А што гэта такое — ікра?

— Гэта рыбіны яечкі, — тлумачыць афіцыянт.

— Тады падсмажце мне два, — заказвае наведвальнік.

— ✼ —

— Дайце мне іншы пакой, — просіць дзядзька ў гасцініцы, — па маім мышы бегаюць.

— А што ты хочаш? — кажа гаспадар гасцініцы, — каб за дзвесце злотых за ноч табе яшчэ балет па тэлевізару паказвалі?

— ✼ —

— Навошта вам стаянка для аўтамашын? — дзівіцца запытаны прахожы. — Вы ж без машыны?

— Але я пакінуў там сваю машыну!

— ✼ —

Дзядзька Максім доўга хадзіў па музеі, змучыўся і сеў на вялікае крэсла.

— На гэтае крэсла нельга садзіцца, — гаворыць дзяжурны ў музеі, — гэта трон Пятра Вялікага.

— Нічога, — кажа дзядзька Максім, — калі ён прыйдзе, я ўстану.

БАЛЬ НА ДАЖЫНКАХ

На дажынках,
Па іх прычыне,
Спрачалася жыта
З канюшынай.
Жыта кажа:
— Маё калоссе
Дасць людзям хлеба
Хто колькі захоча.
А канюшына ўсё паўтарала:
— Хоць я чырвоная,
Кароўка ж белае
Малачко нам давала!
Тут на сцэну
Выйшла прыгожая
Пшаніца:
Села на крэсла,
Як імператрыца
Ды давай усіх віншаваць:
— Я хачу ў згодзе
З вамі пражываць,
Заўжды з усімі
У дружбе быць,
Ды ўсіх да танца
Запрасіць, —
Паказала рукою ў куток,
Дзе стаяў сумны лянок.
— Што з табою, лянок,
Ці ліха?
Чаму ж адзінока стаіць
Канапліха?
Прашу яе
За руку ўзяць
І танцаваць-танцаваць.
Тут жа звярнулася
Яна й да ячменю:
— І ты, ячмень,
Збярыся ў жменю,
Да танца проса запрашай,
А далікатных не чапай.
— А дзе ж наш рапс?
Дзе ён згубіўся?
Можа, ён спаць там
Палажыўся?
— Не! На нагах я тут
Стаю!
Грэчку ў танец
Я вяду!
— А дзе ж авёс, не бачу?
Ці ж ён не хоча
З намі быць?
Ды адазваўся лубін:
— Пайшоў ён коніка
Карміць!
— Я цешуся, мае сябры!
І цешацца гаспадары!

Язэп Карпюк

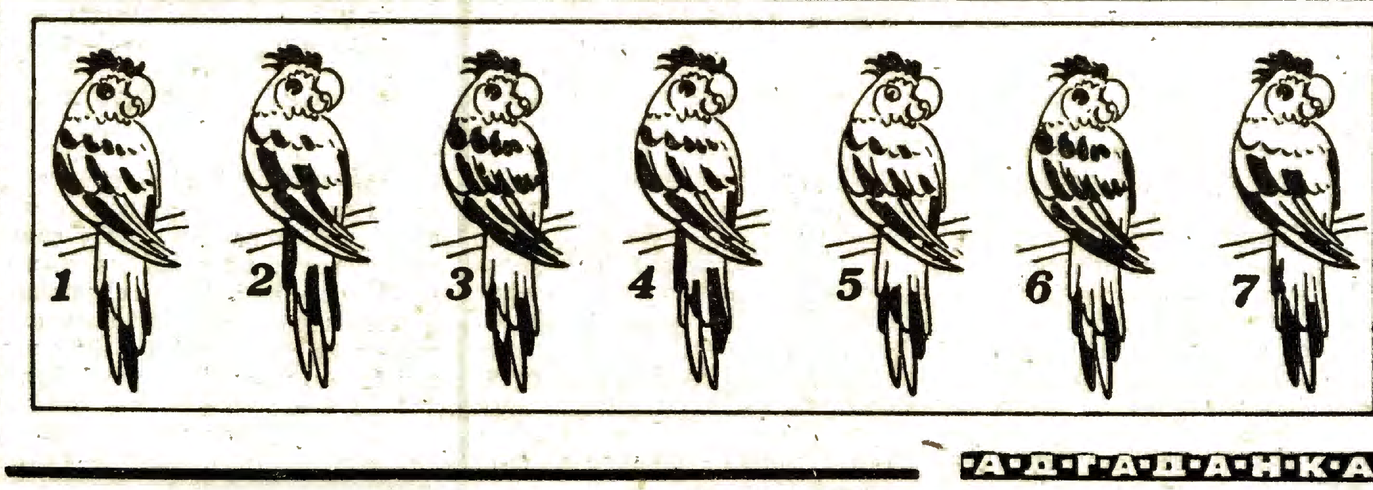

А-Д-Г-А-Д-А-Н-К-А

Знайдзі двух зусім аднолькавых папугайчыкаў.

ПАЗНАЁМІМСЯ

— ✼ —

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Лермантава, 45, кв. 13. Васіліна Макар'ева (6 клас).

— ✼ —

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 7, к. 1, кв. 23. Таня Перагудава (8 клас).

— ✼ —

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 7, к. 2, кв. 53. Таццяна Русакова (8 клас).

— ✼ —

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Купрыянава, 13, кв. 80. Вова Падгорскі (7 клас).

— ✼ —

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Купрыянава, 13, кв. 77. Жэня Аніська (5 клас).

— ✼ —

БССР, 220036, г. Мінск-36, 2 пер. Р. Люксембург, 3-А, кв. 44. Вася Шэпялевіч (3 клас).

— ✼ —

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Купрыянава, 15, кв. 44. Алёша Крыкуноў (5 клас).

— ✼ —

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. К. Лібкнехта, 106, кв. 14. Таня Карновіч (5 клас).

— ✼ —

БССР, 220060 г. Мінск-60, вул. К. Лібкнехта, 106, кв. 34. Ларыса Каляда (5 клас.).

— ✼ —

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Волаха, 59, кв. 59. Іра Блюміна (5 клас).

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1. „Зорка"

TV TELEWIZJA WARSZAWA

PIĄTEK 17 XI 1989
PROGRAM I

8.05 Przybysze z Matplanety — Magiczne promienie
8.35 Domator — Nasza poczta, Oprócz lizaka
8.50 Domowe przedszkole
9.15 DT — Wiadomości
9.25 „Hania" — film prod. polskiej
10.50 Domator — Szkoła dla rodziców
12.00 Spotkania z literaturą, kl V — Mity
12.50 Spotkania z literaturą, kl. III lic. — Poezja Młodej Polski
13.30 TTR — s. I Matematyka — Pojęcia funkcji
14.00 TTR — s. I Historia — Polska w dobie rozbicia dzielnicowego
15.10 W szkole i w domu
15.30 NURT — Problemy zdrowia współczesnego człowieka
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 Dla młodych widzów: Rambit — teleturniej
16.50 Dla dzieci: Okienko Pankracego
17.15 Teleexpress
17.30 Raport
17.55 Film dokumentalny
18.25 Od A do Z
18.45 Weekend w „Jedynce"
19.00 Dobranoc
19.10 Monitor Rządowy
19.30 Dziennik Telewizyjny
20.05 Akademia Filmowa: „Sprawiedliwości stało się zadość" — film fab. prod. franc.
21.50 Sport
22.00 Kontrapunkt
22.30 Lex — magazyn społeczno-prawny
23.15 DT — Echa dnia

PROGRAM II

17.25 Program dnia
17.30 Wzrockowa lista przebojów M. Niedźwieckiego
18.00 Program lokalny
18.30 Henryk Jaskuła — Hen...
18.50 Za chwilę dalszy ciąg programu
19.30 „Dookoła świata" — „W Hamburgu"
20.00 Program rozrywkowy
20.50 „Brawo" — magazyn muzyczny
21.30 Panorama dnia
21.50 Kino antypodów: „Przyjęcie u Dona" — film austral.
23.15 Komentarz dnia

SOBOTA 18 XI 1989
PROGRAM I

7.00 TTR — s. III Matematyka — Przekształcenie płaszczyzny
7.30 TTR — s. III Spotkania z literaturą — Chłopi w Pozytywizmie
8.00 Tydzień na działce
8.20 „Na zdrowie" — pr. rekreacyjny
8.55 Program dnia
9.00 Drops — mag. dla dzieci i młodzieży oraz w Kinie Dropsa: „Jelonek" (2) — serial prod. jugosł.
10.30 DT — Wiadomości
10.40 „Wyprawa pod podszewkę Alp" (4)
11.10 „Bellona" — wojskowy magazyn publ.
11.40 Laboratorium
12.10 Tel. Koncert Życzeń
13.00 „Żyć — magazyn ekologiczny
13.30 Tel. Teatr Prozy: F. Dostojewski — „Łagodna"
15.00 Program dnia
15.05 Polityka, politycy
15.35 Filmy o miłości: „Ostatni dzień lata"
16.40 „Flesz" — pr. informacyjno-studyjny
17.15 Teleexpress
17.30 Polska walcząca
18.30 Butik
19.00 Dobranoc
19.10 Z kamerą wśród zwierząt — Niedźwiedzie
19.30 Dziennik Telewizyjny
20.05 „Skarb Pancho Villi" — film USA
21.40 Sport
22.00 Tydzień w polityce — komentuje Karol Szyndzielorz
22.10 „Tele-gram" — program rozrywkowy
22.55 Telegazeta
23.05 Literatura i eros: „Wenecjanka" — film włoski

PROGRAM II

13.15 Konkurs 5 milionów — współzawodnictwo sportowe szkół podstawowych
14.00 Bariery
14.25 Casus Woroneż
14.30 Ordy
14.55 Oni w filmach s-f
15.05 Co o nich sądzą?
15.10 Spektrum
15.25 Meandry architektury
15.45 System słoneczny
15.55 Co o nich sądzą?
16.00 Zwierzęta Półwyspu
16.25 Studio Sport
16.55 Program dnia
17.00 Koncerty, muzyka rozrywkowa
18.00 Program lokalny
18.30 Godzina z Korą
19.30 Kwiat magnolii — konkurs tańca towarzyskiego
20.00 Messiaen
21.00 Muzyka i polityka
21.30 Panorama dnia
21.45 „Bogate biedactwo, czyli historia życia Barbary Hutton" (2) — film ang.
22.35 Jacek Stwora — Co jest za tym murem? (4)
22.50 Komentarz dnia

NIEDZIELA 19 XI 1989
PROGRAM I

7.00 Witamy o siódmej
7.20 Notowania
7.45 Po gospodarsku — magazyn spraw wiejskich
8.15 Tydzień
8.55 Program dnia
9.00 Teleranek oraz film z serii „Janka" (9)
10.30 DT — Wiadomości
10.35 „Zwierzęta Europy" (5) — serial przyrodn. prod. franc.
11.05 Kraj za miastem
11.35 Tel. Koncert Życzeń
12.20 Teatr dla dzieci: „Dary wiatru północnego" (1)
13.10 Sportowa Niedziela
14.05 „Morze" — magazyn
14.25 „Pieprz i wanilia": „Z wiatrem i pod wiatr przez świat — Wyspy Kanaryjskie"
15.10 Antena
15.35 „Panna dziedziczka" (28) — serial brazyl.
17.15 Teleexpress
17.30 Pr. publ.
18.10 Muzyczna Telewizja
19.00 Wieczorynka
19.30 Dziennik Telewizyjny
20.05 „Tanamera" (5) — serial ang.
21.00 „7 dni — świat"
21.30 Sport
22.10 Telegazeta
22.15 Premiery po latach

PROGRAM II

9.50 Przegląd tygodnia (dla niesłyszących)
10.25 Film dla niesłyszących „Tanamera" (5)
11.15 Krótkofalowcy
11.45 Jutro Poniedziałek
12.15 Powitanie
12.20 Polska Kronika Filmowa
12.30 100 pytań do...
13.10 Kino Familijne: „Niebezpieczna zatoka" (21, 22) — serial kanad.
14.00 Aktualności kulturalne — W kręgu muzyki litewskiej — Sandomierz '89
14.15 „Polacy" — film dok.
15.00 „Podróże w czasie i przestrzeni": „Zasiedlenie Pacyfiku" (3) — serial dok. austral.
15.55 Być tutaj — gawęda prof. Wiktora Zina
16.10 „... Odżyję, żeby rzec, że słońce świeci" — poezja
17.00 Studio Sport
17.30 „Bliżej świata" — przegląd telewizji satelitarnych
18.45 Rzecznik Praw Obywatelskich
19.30 Galeria 37 milionów — Ryszard Winiarski
20.00 Studio Sport — Piłka w grze
21.00 Program poetycko-muzyczny
21.30 Panorama dnia
21.45 „Wojna i pamięć" (12) — serial USA
22.45 Akademia wiersza
22.55 Komentarz dnia

PONIEDZIAŁEK 20 XI 1989

PROGRAM I

13.30 TTR — Chemia s. I — Tlenki, wodorotlenki, kwasy
14.00 TTR — Biologia s. I — Budowa i funkcje korzenia
14.30 TKR — Kukurydza na paszę
15.00 Powtórka przed maturą: Historia — Kultura i nauka w II Rzeczypospolitej
15.30 NURT — Rozmowy o kulturze — Stan nauczycielski
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 „Luz" — program dla nastolatków
17.15 Teleexpress
17.30 Gorąca linia
18.00 Wędrówki dalekie i bliskie" — „Cytadela Namur" — film dok.
18.45 „10 minut"
19.00 Dobranoc
19.10 W Sejmie i Senacie
19.30 Dziennik Telewizyjny
20.05 Teatr Telewizji: Ettore Scola — „Szczególny dzień"
21.20 Sport
21.30 XXXI Międzynarodowy Festiwal Jazzowy — Jazz Jamboree '89
22.10 „Obok nas" — reportaż
22.40 DT — Echa dnia
23.00 Język francuski (6)

PROGRAM II

17.25 Program dnia
17.30 Antena „Dwójki" na najbliższy tydzień
17.45 Ojczyzna — polszczyzna — Znów o akcencie
18.00 Program lokalny
18.30 Czarno na białym
19.10 Program muzyczny
19.30 Życie muzyczne — Tarnowski Tydzień Talentów '89
20.00 Auto-Moto Fan-Klub
20.40 „Dom Roga" — rep.
21.15 Gawędy Juliusza Lubicz-Lisowskiego
21.30 Panorama dnia
21.45 Biografie: „Rubens" — serial belg.
22.35 Komentarz dnia

WTOREK 21 XI 1989
PROGRAM I

8.35 Domator — Rady na życzenie
8.50 Domowe przedszkole
9.15 DT — Wiadomości
9.25 „Pieniądz" (1) — film franc.
10.50 Domator
11.10 Historia, kl. I lic. — W cieniu Proroka
12.00 Spotkania z literaturą, kl. VII — Ignacy Krasicki — poeta Oświecenia
13.30 TTR — Fizyka s. III — Drgania elektryczne
14.00 TTR — Biologia s. III — Kształtowanie środowiska przyrodniczego
14.30 TKR — Dosuszanie i magazynowanie ziarna
15.30 Kim być? — decyzje 15-latków
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 Dla dzieci: „Tik-Tak" oraz film z serii: „Cudowna podróż"
17.15 Teleexpress
17.30 Spojrzenia
17.55 Klinika Zdrowego Człowieka
18.15 System
18.45 „10 minut"
19.00 Dobranoc
19.10 Program publ.
19.30 Dziennik Telewizyjny
20.05 „Pieniądz" cz. 1 — film franc.
21.30 Sport
21.40 „Mariszka Band" — film jugosł.
22.10 Zawsze po 21-szej
22.50 Wódko, pozwól żyć...
23.20 DT — Echa dnia
23.40 Język rosyjski (6)

PROGRAM II

17.25 Program dnia
17.30 Klub ludzi z przeszłością
18.00 Program lokalny
18.30 Modlitwa wieczorna
18.50 Studio „Solidarność"
19.30 Kolorowy zawrót głowy
20.00 Non Stop Kolor — magazyn
21.00 W kręgu sztuki: „Dzieje fotografii" — serial ang.
21.30 Panorama dnia
21.45 „Laureat" — film TP
22.35 Komentarz dnia

ŚRODA 22 XI 1989
PROGRAM I

8.05 „Przez lądy i morza" — „Oczami Buddy"
8.35 Domator — Nasza poczta
8.50 Domowe przedszkole
9.15 DT — Wiadomości
9.25 „Panny" — film TP
10.25 Domator — Przyjemne z pożytecznym
11.10 „Drogi do Niepodległej" — „Styczniowa noc"
12.00 Spotkania z literaturą, kl. II lic. — Adam Mickiewicz „Ballady i romanse"
12.50 Wśród ludzi — Państwo
13.30 TTR — Fizyka s. I — Ruch krzywoliniowy
14.00 TTR — Mechanizacja rolnictwa s. I — Wybrane wiadomości z maszynoznawstwa
14.30 TKR — Ziemniaki — nowe odmiany
15.00 „Poznaj swój kraj" — „Góry naszym bogactwem"
15.30 NURT — Człowiek i jego świat wartości
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 Dla dzieci: „Kameleon"
16.50 „Wyprawy prof. Ciekawskiego"
17.15 Teleexpress
17.30 Sensacje XX wieku
17.55 Tel. Informator Wydawniczy
18.15 Dawniej niż wczoraj
18.45 „10 minut"
19.00 Dobranoc
19.10 Oferty „Pegaza"
19.30 Dziennik Telewizyjny
20.05 „Szansa" — pol. film fab.
21.35 Sport
21.45 Wokół wielkiej sceny
22.35 DT — Echa dnia
22.55 Język angielski (6)

PROGRAM II

16.55 Język francuski (6)
17.25 Program dnia
17.30 „997" (1) — wydanie specjalne
18.00 Program lokalny
18.30 „997" (2) — kronika kryminalna
19.00 „Hotel Zacisze" — serial ang.
19.30 Zwierzęta wokół nas
20.00 „997" (3)
21.00 Ze wszystkich stron
21.30 Panorama dnia
21.45 „W labiryncie" — serial TP
22.15 „Telewizja nocą"
23.00 Komentarz dnia

CZWARTEK 23 XI 1989
PROGRAM I

8.35 Domator — Nasza poczta
8.50 Domowe przedszkole
9.15 DT — Wiadomości
9.25 „Glina z wyższych sfer" — serial ang.
10.20 Domator — Przy herbacie
11.10 Polska w latach międzywojennych, kl. III lic.
12.00 Spotkania z literaturą, kl. VI — J. Słowacki — „Balladyna"
12.50 Wiedza o społeczeństwie — W służbie obywateli
13.30 TTR — Produkcja roślinna s. III — Agrotechnika zbóż jarych
14.00 TTR — Produkcja zwierzęca s. III — Rozpłód koni i odchów źrebiąt
14.30 TKR — Ziemniaki — zbiór i przechowywanie
15.00 W świecie sztuki, kl. I—IV lic.
16.00 „Technologia uprawy łubinu" — film dok.
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 „Kwant" oraz film „Świat, w którym żyjemy"
17.15 Teleexpress
17.30 Patrol
17.55 „Francis Bacon — notatki z wystawy" — film dok
18.25 Magazyn Katolicki
18.45 „10 minut"
19.00 Dobranoc
19.10 „Teraz" — tyg. gosp.
19.30 Dziennik Telewizyjny
20.05 „Glina z wyższych sfer" — serial ang.
21.00 Sport
21.10 Pegaz
21.55 Program publ.
22.25 Sadie Nine — recital piosenkarki z W. Brytanii
22.55 DT — Echa dnia
23.15 Język angielski

PROGRAM II

16.55 Język rosyjski (6)
17.25 Program dnia
17.30 Skarby kultury polskiej: „Nie żałujcie jej bursztynu" — film dok.
18.00 Program lokalny
18.30 „Puciacino nasze..." — rep.
19.00 Magazyn „102"
19.30 Zielone oko „Bataliony" — film dok.
20.00 Wielki sport
21.00 Ekspres reporterów
21.30 Panorama dnia
21.45 Perły z lamusa: „Księżycowa flota" — film USA

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ

Дзеля нашага супольнага адраджэння — інтэрв'ю з уладыкам Савам ● БГКТ на новым этапе? — занатоўкі з апошняга пленума ● „Васілёчкі" ў гродзенскіх сяброў ● Заканчэнне „Мёртвага сезона" ● У „Адгалосках" — В. Петручук успамінае М. Заморскага, а С. Яновіч папракае апанентаў ● Парады, крыжаванка, гумар.

РАСПЛЮМАЧАЛЬНЫ СЛОЎНІК „НІЎКІ“

Дурнота — музычны запіс.
Душагрэйка — палюбоўніца.
Дыскатэка — торба, сумка лёгкаатлета.
Жаваранак — доўгі сняданак.
Жалеза — плачлівасць.
Жалейка — плакса, шкадавальніца.
Журналіст — сумнае пісьмо.
Завярбаваць — схаваць за вярбой.
Загграць — араць за гарой.
Зглыбіць — уманіць.
Загубы — зубы.
Задаваць — уцякаць назад.
Задрамаць — заснуць у тэатры (падчас драмы).
Задымець — забяспечыць тыл.
Зазубрыць — завесці гадоўлю зуброў.
Заморак — эмігрант.
Замучаны — хлеб.
Запарожжа — панадворак.
Запас — жывот.
Захопнік — злодзей.

„ядань“

СЕЛЯНІН ПАЙШОЎ У МАГАЗІН

Аднойчы селянін
Пайшоў у магазін.
Меў многа розных мар,
Што купіць тут тавар.
Апроч пустых паліц
І сонных прадаўшчыц,
Нічога не знайшоў.
Патупаў ён дамоў.

Віктар Швед

АБ'ЯВЫ

26 лістапада 1989 г. а 13⁰⁰ гадз. у Беластоцкай філармоніі адбудзецца супольны канцэрт Гайнаўскага беларускага хору і Народнага хору з Жырмон каля Воранава (БССР, Гродзенская вобласць).

Калі будуць жадаючыя, дык канцэрт будзе паўтораны ў той жа дзень, а 16⁰⁰ гадз.

Білеты можна купляць у БГКТ, вул. Варшаўская 11.

НІЎКА

ПАЎТОРНАСЦЬ НЕПАЎТОРНАГА

592

Вывучаючы мінулае, навука прычыняецца да пазнання будучага.

593

Праца гэта перакоўванне пажаданага ў рэчаіснае.

594

Той, хто прагне ў жыцці спакою, не павінен узыходзіць на шлях навукі.

595

Калі хочаш вучыць іншых заўтра, мусіш у другіх вучыцца сёння.

596

У навуцы адна перамога аплачвае яго паражэнняў.

597

Аддаючыся ў палон навуцы, вучоныя вызваляюць іншых з палону.

598

Круглы стол быў вялікім крокам у напрамку грамадзянскіх свабод і яшчэ большым у бок гаспадарчай катастрофы.

599

Дурнота, якая паводзіць сябе як дурнота, менш небяспечная, чым дурнота, якая паводзіць сябе як геніяльнасць.

Алесь Барскі

КАРАТЭ

Чуткі пра тое, што кантралёр цагельнага завода Козін валодае прыёмамі каратэ, птушкай разнесліся па ўсім горадзе. Моладзь праявіла да Козіна выключную цікавасць. Пад націскам заўзятых прыхільнікаў каратэ феномен дэманстраваў сваё майстэрства ў гарадскім парку.

Козін стаў насупраць вялікага натоўпу і нетаропка, па-гаспадарску расклаўшы цагліны, потым прыцэльваўся і лёгкім рухам рукі наносіў удар.

На вачах здзіўленых гледачоў будаўнічы матэрыял імгненна губляў сваю строгую геаметрыю і ператвараўся ў палаўняк, над якім курылася воблачка пылу.

Козіну пляскалі ў далоні і выклікалі на „біс“.

Сціплы кантралёр з ахвотаю браў чарговую партыю цэглы, прывезеную на завадской тачцы, і зноў дэманстраваў свой феноменальны ўдар.

Калі Козін разбурыў апошнюю цэглу і з задавальненнем схаваў у кішэню сваю любімую правую руку, да яго падбег незнаёмы хлопчык.

— Дзядзечка! — закрычаў ён, працягваючы некалькі гліняных цаглінак. — Я вам яшчэ прынёс. Біце!

Козін радасна ўсміхнуўся, аднак, агледзеўшы цагліны спахмурнеў і, да вялікага расчаравання публікі, паўтарыць нумар адмовіўся.

— Няхай мяне таварышы выбачаюць, — сказаў ён, — толькі я з чужымі цаглінамі не працую. Мне мая правая рука яшчэ неаднойчы спатрэбіцца. А то яшчэ падсунуць прадукцыю, якая адпавядае стандарту, — тады бывай, каратэ!

Вячаслаў Гілевіч
(са зборніка „Крыштальная душа“)

У МАГАЗІНЕ

Не магазін, а нейкі рынак!
Так беспарадкі развялі!
Паслаў за пранікамі сына,
Вы кілаграм не дадалі!

Я сам іх важыў...
Што ж, магчыма,
Ёсць разыходжанні дзе-ніндзе.
Але вы ўзважце свайго сына
І ўсё да грама супадзе.

Васіль Гедзька

ЗНАЙШОЎ ЧЫМ ХВАЛІЦЦА

Хваліўся конь: „Цяпер я
не гарую,
Нарэшце ўдасканалілі нам
збрую.
Аброці выглядаюць эстэтычна.
Кілзаюць нас ужо аўтаматычна“.

Рыгор Родчанка

СПЯВАЕМ БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ

ОЙ, У ЛУЗЕ КАЛІНА СТАЯЛА

(народная)

Ой, у лузе каліна стаяла,*
Там каліну Галіна ламала.

— Ой, Галіна ліца румянога,
Ці ж ты любіш мяне маладога?

— Ой, я рада б цябе палюбіці,
Толькі баюсь вянок загубіці.

— Ой, не ўбіў я птушыны малое,
Не згублю я цябе маладое.

---

* Першы радок кожнай страфы паўтараецца.

Ніва

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Ян Максімюк, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Марыя Федарук (машыністка), Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чарнякевіч (рэдактар „Зоркі“).

„Niwa“
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 232-41, 210-33.

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1.

Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku.

Warunki prenumeraty pocztowej na 1990 r.:

1. Prenumeratę pocztową (z dostawą do domu) zamawiać mogą mieszkańcy wsi, osad oraz miasteczek, w których nie ma Oddziałów RSW, a także osoby niepełnosprawne, bez względu na miejsce zamieszkania.
2. Wpłaty na tę prenumeratę przyjmują urzędy pocztowe oraz doręczyciele.
3. Podstawowym okresem przyjmowania prenumeraty pocztowej jest kwartał.
4. Termin wpłat na prenumeratę pocztową na I kwartał 1990 r. upływa 20 listopada 1989 r. włącznie.
5. Cena prenumeraty na I kwartał 1990 r. wynosi 1950 zł + 1200 zł za doręczanie.
6. Cena prenumeraty z wysyłką za granicę jest większa o 100% i przyjmowana jest tylko na okresy kwartalne. Wpłaty przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch", Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, Warszawa, ul. Towarowa 28 Nr. konta PBK XIII Oddział Warszawa 370044-1195-139-11.

Mieszkańcy miast mogą zamawiać prenumeratę indywidualną poprzez Oddziały RSW w następujących formach:

- prenumerata instytucjonalna (w zakładach pracy),
- rezerwacja w tzw. teczkach (we wszystkich kioskach),
- prenumerata własna RSW (w wytypowanych kioskach).

Zam. 1610/89. Nakład 5.300. T-3